

REKLAMLAR İÇİN EN İYİ VASITA
GAZETE VE DERGİLERDİR

GAZETE VE DERGİLER İÇİN DE
EN GÜVENİLİR ARACI
BASIN İLÂN KURUMU'DUR

GENEL MÜDÜRLÜK : İSTANBUL, Türk Ocağı Cad. No. 1 Kat 3;
Telefon: 22 43 84 - 22 43 85

ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ : İSTANBUL, Türk Ocağı Cad. No. 1 Kat 3;

ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ : ANKARA, Ulus İşhanı "E" Bloku Kat 2
No. 41 Telefon : 10 58 17 — 10 57 87

ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ : İZMİR, İkinci Kordon Mimar Kemalettin
Cad. Küçük Kardiçali Han, Telefon. 23911

TELGRAF : BASINKURUMU

ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ : ADANA, Abidinpaşa Cad. Remo İşhanı No. 46

ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ : BURSA, İnönü Cad. Aysanhan No. 20,
Telefon : 2552

ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ : ESKİŞEHİR, Porsuk İşhanı Kat 2 No. 1;

ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ : KONYA, İstanbul Cad. Yusufpaşa Sokak Ter-
zioğlu Pasajı No. 1

ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ : ZONGULDAK, Amele Birliği Pasajı No.
15- 16 Telefon : 2038

(Basın : 16159 — 95)

TÜRK FOLK LOR ARASTIRMALARI

KASIM 1962

İÇİNDEKİLER :

Türk Atı	İsmail Habib SEVÜK
Anadolu'da Doğum Âdetleri	M. Şakir ÜLKÜTAŞIR
Türkülerimiz	Erdoğan ALKAN
Vehbi Cem Aşkun ve Çalışmaları	Ali Rıza ÖNDER
Huzûri'nin Tezâtlar Destanı	Mehmet KARDEŞ
Eğin Halk Dansları ve Âdetleri	Mehmet Hilmi GÜR
Varvara ve Turhal Efsaneleri	Yılmaz ELMAS
Karşı Saz Şairleri	İsmail AŞIKOĞLU
Uşak ve Yöresinde Yer Adları	Nedim ORTA
Öztürkçe Çalgı Adları	Prof. Mahmut R. GAZİMİHÂL
Âşık Mirza İle Aşh	Mustafa KOÇ
Değirmencik Köylü Topuz ve Kastamonu	Sadi Y. ATAMAN
Halk Edebiyatında Vatan Sevgisi	Haliç ASLANGÜL
Yves Régnier'nin Yunus Emre Çevirisi	Nurullah BERK
Üç Kuzu İle Kurt Masa'lı	Faik AKÇIN
Sorgun Köylü İnenç ve Övmeleri	İsmail GENÇTÜRK

BİZE GELEN KİTAPLAR — CİLTLERİMİZ

SAYI: 160

KURUS: 100

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKARILAN HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

23 Mart 1966

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ

SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

NO: 160

KASIM 1962

YIL: 14 — CİLT: 7

TÜRK ATI

Yazan: İsmail Habib SEVÜK

Dergimizin Şubat 1954 tarihli 55 numaralı sayısında: "Türk Edebiyatının Üstalarından İsmail Habib Sevük'ü 17.1.1954 pazar günü kaybettik. Üstaddan, daha önce Cumhuriyet Gazetesi'nde çıkan Folklorla ilgili birkaç yazısını Dergimize nakletmek müsaadesini almıştık. Bu ay ilk yazısını neşrediyoruz", meşruhatı ile "Yurd Dışından Gelen Folklor Kitabı", Mayıs 1954 tarihli, 58 numaralı sayımızda da "Halk Şiirinde Türk Atı" başlıklı yazısını yayınlamıştık.

Aradan tam sekiz yıl geçtikten sonra da "Türk Atı" isimli yazısını sayfalarımıza ahy ediyoruz.

T. F. A.

Viyanalı âlim Koppers 1937 deki Türk Tarih Kuru.tayına verdiği tezdé: "Atı ilk ehlileştirme kültürünün iç Asyada Türkler tarafından yapılageldiğini yeter derecede emniyetle söyleyebiliriz." der. Macar âlimi Alfoldi de aynı kurultaya verdiği tezde atın Altaylardan çıktığını teyid eder. Alman âlimi Potratz: "Eski çağda at" isimli eserinde yapılan kazılar sayesinde atın altı bin yıl önce Türkler tarafından ehlileştirilmiş olduğunun anlaşıldığını söyler. Zaten yaylakları atın yetişmesine en elverişli olan bir Türkistanın Ümmü derya çevresi imiş. Evet, at Türkistandan çıktı, ve Türk de tarih sahnesine atla beraber çıktı.

Arab edibinin şehadeti:

İhsan Abidin'in "Osmanlı atları" eserinde. Hicri ikinci ve Milâdi dokuzuncu asra mensub, bir Arab edibinin Türk biniciliği hakkındaki sözlerini nakleder: "Bir kâtib kâğıd yapırlarını ne kadar kolay çevirirse Türk atlarını da düşmanı o kadar kolay çevirirler. Türkler yanlarından başka atın geçmesine taham-

mül edemiyen atları tanırlar ve onlar ancak harbde dencemiş atlara güvenirlir. Türk gövdesinin at üstünde ağırlığı yoktur. Başkaları durmadan on fersah gidebilirse Türk yirmi fersah gidebilir. Arab süvarisi önündekini görmez. Türk arkadan geleni bile görür." Tarihi misaller de veriyor: Halife Me'munun istikbal için bir taraftaki safa yüz Türk atlısı, diğer taraftakine de başka milletlerin yüz atlısı dizilmiş. Halifenin gelmesi gecikir. Sıcak da bastırıldıkça bastırıyor. Tahammüle imkân yok. Karşı saftakilerden atları üstünde ancak 3 kişi kalmış. Halbuki Türk safından inenler yalnız 3 kişidir. Yani Türkler diğer milletlerden yüzde doksan yedi derece fazla dayanıklı.

Yahya Kemal'in:

Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik,
Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik
Demesinde şairlik mubalâğası değil tarihi hakkatin ta kendisi var. Orta Asyadan fırlayan Türk atı bir bakarsın Çin kıyılarında Büyük Okyanusa, bir bakarsın yukarı Rusya'da Buz Okyanusuna, gene bakarsın batıda

Atlas Okyanusuna, tekrar bakarsın Himala, yaları dolanıp Hind Okyanusuna varmıştır Yeryüzünün en haşmetli akın fetihlerini Türk atı yaptı. Bu at Osmanlı imparatorluğunda da bütün asaletle devam edip gidiyor. İlk büyük meydan çengimiz olan Birinci Kosova muharebesinde şehzade Yıldırımın atlıları düşman cephesini bir yıldırım tarrakasile yarıvermişti. İkinci Murada tâbi Sırb ve Eflâkı kıy, kırttığı için Macar kralının cezasını vermek üzere akıncı beyi Evrenos—oğlu Ali Bey Ma, carıstan içinde kırk beş gün süren şimşekleme akınlardan sonra dünya kadar mal ve önüne yetmiş bin esir katarak döner. Evet şairimizin hakkı var Onun şiiri Türk atının altı bin yıl, lık ezelinesi söylüyor.

Güzelikle zenginliği birleştiriş:

İnsan kendî kendine "mahlûkatın en şe, reflisi" diye en yüksek payeyi verir. Fakat cins bir at soysuz bir insandan kat kat gereflî olsa gerek. Hayvanat âleminin şüphesiz en güzeli olan at zenginlik bakımından belki in, sanı bîce geçiyor: Önden bir geyik çevikliği, yandan bir gemi oynaklığı, geriden bir kaya mehabetle görüntüp, bileklerin narinliğiyle göv, denin kuvvetindeki tezağ, birleştirerek, kuy, ruğuna kıvrak bir istifham edası, yeelerine sevimli bir kanad çevikliği, keyifli zamanlar, daki ayak atışlarına yazı yazar gibi manalı bir eda veren at, diğer hayvanların seçkin taraflarını kendinde topladığını bilircesine kuğular misali boyun kırıp, bakışlarına meral, lerin yumuşaklığını sindirerek, şahlanışında aslandı da üstün bir mehabet gösterdiği halde, koşmasına kanatsız bir kuş süzülüştü hafifliğini verebilen at kişnemeye başladığı zaman, artık diğer hayvanlardan da, insan, lardan da ayrı, sırf kendine mahsus bir imti, yaz haline gelir. O kişnemelerde, ya dışisine karşı sesin tannan şehvetini, yahud sahibine karşı memnunluğunun kıvrak neşesini, yahud da düşman baskınına karşı endişenin ikazlı edasını duyarız. Evet at yalnız güzel değil güzellikler mecmuasıdır.

At için dilimizdeki zenginlik:

Çölde herşey olan deveye karşı, arabca en zengin bir dil oldu. Güzellikler mecmuası olan ata karşı da Türkçemiz dünyanın en zengin dildir. Atın Türkçe Türkleştiğini tarihin ve ilmin şahadetinden de daha kuvvetli bir beş, gatile bu dil hazinesi söyler. "At muraddır" meselile ata en paha biçilmez bir pâyeye veren

Türk milleti "At binicisini tanı", "At sahibi, ne göre kişner, "Yörük at yemini kendi arttı, rır", "Yörük ata kamçı olmaz", "Kır atın ya, nında duran ya huyundan, ya tüyünden", "At binenin, kılıç kuşananın" gibi bir sürü ata söz, lerinden başka at için başlıbaşına bir lûgat de yarattı: Bir tırnaklı hayvanların en munisi o, lan atın tırnak üstü "bilek", onun üstü "bu, kağılık", onun üstü "incik", dizin üstü "kes, tane", hepsinin üstü göğüs "döş", ve atın ge, risi "sağrı" dır. İyisinin adı "at", irisi "Kü, heylân", kötüsü "beygir", daha kötüsü "herge, le", Beyaz at, kara at, sarı at yok, "kır", "yağız", "kula" var. Atta renk olmaz "don" olur. Yürüyüşlerinin isimleri: Eşkin, yorga, rahvan, tırıs, dörtnal. Çocuğun öncesine nasıl "bebe" diyorsak tayın öncesine de "kulun" di, yoruz. Türk, tayı da kendi çocuğu gibi sevdi, ği için. Bu son cümleyi biz değil bir ecnebi söylüyor.

Türkle atın birbirine ne kadar candan kaynaştıklarını en iyi, Kanunî Sultan Süley, man devrinde uzun zaman Avusturya mümes, şili olarak bulunan Busbecq Hüseyin Cahid tarafından dilimize çevrilen "Türk mektubla, rı" nda sahifelerle anlatır. Bazı cümleleri: "Türk atları kadar insana alışmış hiç bir hay, van yoktur." "Tayları pek nazlı tutuyorlar, adeta kendi çocukları gibi sevdikleri söylene, bilir." Bizimle kendilerinin farklarını da şöy, le anlatıyor: "Türkler atları terbiye ettikleri zaman onlara gayet iyi ve mülayim muamele ederler. Bunun neticesi olarak atlar insanlara karşı çok muhabbetli oluyorlar. Onun için Türklerde tepen, ısırın, huysuz, inadcı bir ata tesadüf etmezsiniz. Bizim seyislerimiz ise bey, girlerine muttasıl bağırıp böğürlerine vur, mazlarsa hiç bir şey yapamayacaklarını sanır, lar. Onun için hayvan onlardan nefret eder."

Haşmet devirlerimizde öyle idi. Çöktüş devirlerimizde herşeyimiz gibi Türk atı da bozulur.

Eski Türk atının ilk müthiş felâkete onal, tıncı asrın sonlarında başladı. O dillere destan akıncılarımız Koca Sinan Paşanın meşum be, ceriksizliği yüzünden 27 ekim 1595' te vukua gelen o acılar acısı "Köprü bozgunu" nda mah, völdü. Türk atının o felâketi imparatorluğu, ğumuzun da iniş başıdır. Dumlupınardan sonra ki yükseliş devrile Türk atı yükselmeye baş, lar.

ANADOLU'DA DOĞUM 'ADETLERİ (*)

GÖBEK KESMEK :

Göbek kesmek, doğumu müteakip yapılan ufak bir ameliyeden ibaret ise de, etrafında teşekkül eden âdet ve inanmalar dolayısıyla dikkate şayan bir özellik arzeder. Göbek, ço, cuğa aynı zamanda bir isim verilme suretile kesilir; yani isim verilmeden göbek kesilmez. Gürbüz çocuklarda göbek 3—4 ve zaiflerde ise 6—7 gün içinde düşer. Göbek düştükten sonra kalan nedbe (yara yeri) üzerine ince ku ru kahve, yahut ağaç çürüğü tozu ekilir ve üzerinden ince bir tülband ile çocuğun belin, den bağlanır.

Erzincan ve havalisinde göbek kesen ka, dına, yani ebeye "göbek nenesi" denir.

Göbek ve göbek kesmek ile ilgili halk âdet ve inanmalarından tesbit edebildiklerimiz şunlardan ibarettir:

1 — Çocuğun göbeği uzun kesilirse, sesi ğür, uzun ve müessir olur.

2 — Oğlan çocuklarının göbeği, bir ca, minin orta direğinin yanına, kızların da evde tandır içine gömülür. Maksud, erkeğin oku, muş olmasını, kızın evine bağlı kalmasını te, mennidir.

3 — Oğlan çocuklarının göbeği camiye, kitap arasına yahut bir dama. (hayvan ahır) na konulursa, çocuk, ibadeti, okumayı, hayva, nı seven; kız çocuklarının da süpürge arasına konulup saklanırsa bunlar da temizliğe me, raklı kimse olur.

4 — Çocukların göbeği cami, yahut okul avlusu gibi — mübarek addedilen — bir yere gömülerek bununla tefeül edilir.

5 — Göbek, eş (son — meşime) ile bir torbaya konularak, su değmiyecek bir yere asılmak suretiyle saklanır. Su değerse, çocu, ğun gözleri bozuk olacağına inanılır.

6 — Çocuğun göbeği düşünce bir bez içi, ne konularak, ekseriyetle, sandıkta saklanır. Maksud, çocuğun evcimen, eve bağlı olmasını temennidir.

7 — Çocuğun göbeği düşünce, ayak değ, meyecek bir yere gömülür. Bazan, göbeği, her hangi bir yanlışlıkla dışarıya atılan çocuğun uzun müddet gurbet hayatı geçireceğine ina, nılır.

8 — Yedi gün sonra çocuğun göbeği dü,

Yazan: M. Şakir ÜLKÜTAŞIR

şünce, çocuk güler yüzü olsun ve sokaklarda oynamasını diye, göbeğini gül ağacı dibine gö, merler.

9 — Çocuğun al yanaklı olması için, ya, naklarına göbek kanından sürülür.

10 — Bir ebe, bir çakı ile 1000 çocuğun göbeğini kesince, bu çakıyı Kâbeye yollar (Sinop).

11 — Çocuğun göbeği kesilen çakı, bir akar suda yıkandıktan sonra loğusanın başı altına konulur.

KUNDAK TAKIMI :

Doğum levazımından olan kundak (belek) takımı, umumiyetle doğumdan bir kaç gün evvel bütün teferrüatıyla hazırlanmış bulu, nur. Kundak, nev'ileri ve adları itibariyle şun, lardan ibarettir:

1 — Kundak: Murabba şeklinde (değir, mi) ve ekseriya ağbani denilen sarı iplik veya ipekle işlenmiş bir nev'i kumaştan mâmuldür. Ağbani, eski devirlerin kundağı olup son za, manlarda, kundak, patiskadan ve üstüne ka, naviçe tezyinat yapılmaktadır.

2 — Büyük pamuklu veya etek bezi: Üst kısmı yaka tertibi oyulmuş pamuklu bir bez olup kundağın üstüne serilir.

3 — Kol bezi: Büyük pamuklu uzunlu, ğunda yapılan ince bir bez olup etek bezinin yukarı kısmına, bir katı alta, diğer katı üstte gelmek suretiyle serilir.

4 — Muşamba: Malûm.

5 — Ufak pamuklu: Muşambanın üstüne konulan küçük pamukludur.

6 — İnce bez: Bu da ufak pamuklu bü, yüklüğünde olup onun üstüne konulur.

7 — Ara veya apış bezi: Bu bez, çocuğun apış arasına konulan mustatil şeklinde ve yumuşak bir bezdir.

8 — Baş tülbandi: Baş tesbit için kulla, nılan bir bezdir.

9 — Öllük, Höllük: Orta Anadolu'da apış bezi üstüne konulan killi bir toprak.

Kundak takımı, teferruatı itibariyle mu, ayyen gibi ise de, loğusa ve ebenin yerli ve yabancı olmasına göre adedi eksik veya faz, la olabilir. Şu kadar ki, hemen hepsinde esas, malûm şekillerin ayıdır. Kundak takımı aile, nin mâli durumuna göre, iki üç kundak ile,

dört beş kadar diğer levazımı kâmilin yeni olarak yapılır.

KUNDAKLAMA : Ekseriyetle doğumdan iki üç saat sonra, çocuk, ilk defa olarak kundaklanır. Kundaklamak şu suretle yapılır:

Çocuğa evvelâ ince bezden veya salaşpur. dan dikilen gömlek üzerine (z ı b ı n) (i ç. l i k) denilen bir mintan giydirilir. Başına bir takke ve (s a k a n d ı r a k) denilen bir tülband bağ ile çene altından geçmek suretiyle bağlanır.

Bundan sonra, çocuğun önce bacakları arasına ince ve yumuşak bir bez olan apış — ara bezi konulur. Ayakları yan yana getirilir. Sonra ince bez katlanır. Bunun üzerine ufak pamuklu ve daha üstüne muşamba ve onun üstüne de büyük pamuklu sarılarak çocuk kundak üstüne yatırılır. Beline ayrıca bir kuşak sarılır. Kundak içine biraz Çörekotu serpilir ve esas kundakla sıkı sıkıya sarılır. Bundan sonra bir şala, yahut pamuklu çocuk yorganına —kundakvari— konularak, yüzü ma vi bir yemeni (duvak) ile örtülür.

Çocuk kundaktan çıkıncaya kadar, gün ve gecenin belli zamanlarında açılıp çözülür. Çocuk her açılışınca bedeni hareketler yapmağa terkedilir. Şu kadar ki, kundaktan çözülen çocuğu derhal çeyreklemek âdettir.

Çocuğa altı aya kadar bütün, altı aydan sonra yarım kundak yapılır. Sıkı sarılan kundak, çocuğu mukavim ve dik tutacağından vücud tenasübünün bu suretle temin edilmiş olacağına dair telâkki vardır.

Kundak merasimi. — Çocuğun kundaklanması, bi'hasse hâl ve vakti müsâid olan aileler arasında, küçük bir merasimle ve her şeyden ziyade yine "ebe hanım" ın çıkarılmasına olmaksızın, akraba ve dostların huzuriyle yapılır.

Mahsus usulüne tevfikân kundaklanmış olan çocuğu, ebe hanım kolları arasında tutar, "al yavrunu!" hitabıyla babasının kucağına koyar ve baba da avucunun içinde sakladığı bahşisi ebeye verir. Biraz sonra baba çocuğu ebe hanıma geri verir. Ebe, bu defa da, çocukla beraber loğusaya dönerek:

— Sen mi yeğın, ben mi yeğın (hafif) diye üç defa sorar. Loğusa da:

— Ben bilmem! der. Loğusanın bu cevabı üzerine, ebe ona karşı derhal:

— Ben yeğın! mukabelesinde bulunur ve

kundaklı çocuğu annesinin koynuna koyar. Şu suretle kundak merasimi de yapıp bitmiş olur.

Bazı ebeler, çocuğu kundakladıktan sonra, bebek kız ise kulaklarını delerler.

BESİK :

Hemen hepimizin, içinde mışıl mışıl uyu. duğumuz ve belki de bin sıkıntılarla örelene örelene uyutulduğumuz bu ilk yuvanın tefer. ruatının halk dilinde aldığı adlar kayda şayan. dır. Bunların adları şunlardır:

1 — Belek (yatak)

2 — Oturak (beşiğin alt kısmı),

3 — Sühek (sibek), silbiç (silmiç): Tadı tadan yapılmış bir oluk olup, çocuk kız veya oğlan olduğuna göre ut yerine konulur ve bununla oturağa idrarı akıtılır.

4 — El, kiç (ayak), baş bezleri: malûm.

5 — Üğrümbeç: beşiğin üst kısmındaki ufki ağaç olup, bununla beşik tutulup sallanır.

6 — Bağırdağ, yörek: Çocuğun beşikten düşmemesi için el ve ayakları bağlanan, yorgan üzerinden aşırılıp beşiğin altından sarılan uzun ve enli bağ.

7 — Yorgan: malûm

8 — Köpen, bağırköpeni — Çarşamba—, Pusat: Beşiğin üstüne örtülen ve çocuğu güneş, rüzgâr gibi dış tesirlerden koruyan kebe veya başörtü.

BESİK MERASİMİ, BESİK DÜĞÜNÜ :

Beşik merasimi, ekseriyetle, doğumdan bir hafta sonra, yani yedi (loğusa) döşeginin kaldırıldığı gün yapılır (2). Şu kadar ki, bu nun 9, 11 ve 15 gibi tek rakamlı bir günde yapıldığı vakidir.

Doğan çocuk, loğusanın ilk çocuğu ise, loğusa mürlüvvetini daha çok görstün bilstün di. yerek onbeş gün yatakta yatırılır ve bundan sonra beşik âdeti yapılır.

"Beşik düğünü", yahut "göbek yemeği" denilen bu merasim, kundaktan daha çok tanıtılmalı olup, ilk çocukta — hele oğlan olursa— zengin fakir herkes bu merasimi yapar.

Beşiğe yatırma merasimi, çocuğun ebeleri tarafından yapılır. Zira, çocuğu kundaklayıp beşiğe yatırmak, ebelerine verilmiş bir hak telâkki edilir. O gün, loğusanın hisım ve akraba başı ile konu komşusu davet edilif. Beşik merasimi dolayısıyla pilâv, tatlı mutlak olmak üzere çorba, et gibi yemekler pişirilir. Zengin

ailelerde verilen zivafet daha çok mükellef ve beş on sofraya olur.

Diğer taraftan, aynı zamanda loğusa döşeginin kalkması günü olmak dolayısıyla, arzu edenler o gün mevlûd de okuturlar.

Gelen davetliler birer odada yerleşir. Her gelen "hatır sorma" yerinde çocuğa elbise, altın v.s. gibi hediyeler getirir, ve "uğurlu, kademli olsun!" diye ailesine kutlamada bulunurlar.

Yemek veya mevlîdi müteakip, ortaya müzeyyen ve mükellef "beşik" getirilir. Çocuğa, annesine yapılan elbiselerle beşiğin tezyinat ve levazımı birer birer davetlilere gösterilir.

Loğusanın ilk çocuğu ise, beşik ve çocuk takımları bebeğin büyük annesi tarafından sureti mahsusada donatılıp hazırlanır ve altın, şap, çörek otu, iğde ağacı dalı ve mavi boncuktan yapılmış olan nazarlığı da takılı olur. Şu halde birkaç gün önce loğusa evine gönderilir. Bu nazarlık, çocuk beşikten çıkıncaya kadar beşik üzerinde asılı bulundurulur. Doğu Anadolu'da, çocuğa nenesi tarafından gönderilen bu donanmış beşiğe "gidilik" derler.

Beşik günü, çocuk ve annesi ebe tarafından yıkanır; loğusanın yanı bel çekilir (3). Çocuk da bir koyun postekisi üzerine yatırılır. Bundan maksat, çocuğun kuzu gibi, yavaş olmasını istektir. Müteakiben çocuk, hazırlanan beşiğe dua ile yatırılır.

Şu kadar ki, çocuk beşiğe yatırılmadan önce küçük bir âdet de—yerini bulsun ka. bilinden— yapılmadan geçilemez. Bu âdet de, beşiğin içinde bir "havan eli" ni üç defa yuvarlamak, ikincisi yine ebeleri tarafından ağaç bir tokmağı kezalık üç kere, yere ve beşiğe "tak tak" vurmaktan ibarettir. Bu âdetin ilki çocuğun gürbüz olmasını temenni, ikincisi ise patırtıya alışıp gürlütüden uyanmaması içindir.

Beşiğin içine, ilkönce loğusa kadın, hâl ve vakti nisbetinde bahşis atar. Ebe, çocuğu havi olan beşiği alarak odanın içinde ve misafirlerin önünde örelere örelere gezdirir. Akraba ve komşular da, bu esnada beşik içine bahşis atarlar. Toplanan para ebeye aittir. Doğu Anadolu'da davetliler tarafından beşiğe para ile beraber çerez de saçılır.

Ebe, odada beşiği gezdirirken orada bulunanlardan bir kadın sorar:

Ebe de:

— Kâbeye!.

— Var git yolun açık olsun!

— Ebe hanım nereye?

— Allah, anasına babasına ve yedi silsilesine Kâbeye gitmekler, çocuğu da yürütüp beşikten çıkmalar nasibeyesin!.. der. Bundan sonra ebe, eline bir yumurta alarak üç defa beşiğin etrafında dolandırdıktan sonra, bunu en uzun boyu bir kadına verir. Bu kadın da, yumurtayı yüksek bir yere, meselâ: rafa koyar. Bu yumurta saklanarak sonradan "kırk hamamı" nda çocuğu yıkadıkları suyun içine atılır.

Bazı taraflarda, ezcümle "Boyabat" ve havalisinde, çocuğun beşiğe yatırılma merasimi, nini müteakib hazırlama helva dağıtılır (4). Yine, Aydın ve havalisinde de yedi döşeginin kalkıp çocuğun beşiğe yatırıldığı bu günde, çocuk şerefine "küyete /—kağuti/" adı verilen bir yemek ziyafeti verilmesi de âdettir.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da beşik düğünü günü, aynı zamanda çocuğun kütük adı da konulur.

Kuzey Anadolu'da, çocuğun beşiğe yatırıldıktan sonra ilk ninnisi, toplantı içinde ve merasimi mahsusla ile, ebeleri tarafından söylenir. Söylenilen bu ilk ninni aşağı yukarı umumî ve an'anevî bir özellikte olup, mezkûr ninninin her parçası ebe tarafından söylendikçe, ismi söylenenin para atması da âdettir. An'anevî ninninin tesbit edebildiğimiz şekil şöyledir:

Alı bağırdağa belediğim ninni
Seni haktan dilediğim ninni

Alın meydan sinisi ninni
Keşleri kudret kalemi ninni
Ağız kudret kilidi ninni

Gözleri endam aynası ninni
Elleri yaprak sarması ninni
Kolları bumar dolması ninni
Seni haktan dilediğim ninni

Yük dibinde salkım üzüm ninni
Üyusana ilti gözüüm ninni
Daneleri dizim dizim ninni
Seni haktan dilediğim ninni.

Beşik merasiminden sonra, ebe hanıma

TÜRKÜLERİMİZ

Yazan: Erdoğan ALKAN

Çoğunlukla hüznün doludur türkülerimiz. Ama bu hüznün alaturka şarkılarda görülen bayat, yapmacık bir hüznün değildir. Gerçek tir, yaşanmıştır, özendir. Bir Afyon Türküsü anonim mısraların sağlamlığının en güzel ör. neğidir.

**"Kap (1) ardına asakoymuş eleği
Bekârların genç kızlardan dileği:
Anasının mühür gözlü meleği,
Aman yarım evleriniz nered olur**

Eller sararda durur mu âşık kahrından öldü. rür sebep olanları. Mahbushanelere düşer. Bir yamk sestir tutar kara kirli duvarlarını ceza evinin.

**Elimde kelepçe boynumda zincir
Zincir sallandıkça her yanım sancır
Düştüm bir ormana yol belli değil
"Yatarım yatarım gün belli değil"**

Hep kavuşmazlık üstüne değildir türkülerimiz. Bazan da vuslatın eteğinde çağılır. Sevincimizi kıvancımızı, dostluklarımızı, acıla. rımızı dökmüşüz ezgilere. Geleneklerimiz gö. reneklerimiz okunur türkülerde.

İşte Samsun çevresinden kına gecesi tür. küstü.

Saç kesme töreninde başlarında kaynana olmak üzere kalabalık bir grup kız evine gelir. Gelin kız ve sağdıç el öperler. Gelin

dönerken çocuğun validesi tarafından kendi. sine çörek, sabun, kına, kahve şekerden iba. ret ayrıca bir hediye de takdim edilmek usul. dendir.

1) Bu küçük araştırma, çeyrek yüzyıl önce üç makale halinde "Bartın" gazetesinde çıkmıştı. Yeni, genç araştırmacılara faydası do. kunacağını umduğumdan bu kez "Türk Folk. lor Araştırmaları" dergisinde tekrar yayımlı. yorum.

2) Doktor. Kunoş'un "Türkçe Ninniler" adlı eserinde (s.6), "çocuk kırk hamamından sonra beşiğe yatırılır" demesi, yanlış bir tahkike dayanır.

3) Loğusa, arkası üstü yatırılır. Bir ha. mam peştemal ile başından, omuzlarından,

kızın avucuna bir parça kına konur. Ve kına türküsü söylenir..

**"Kına kardır tasta
Oğlanevi pek heveste.**

**Kız anası kara yasta
Gelinim, hatunum kınan kutlu olsun
Vardığın yerlerde dilin tatlı olsun
Tuz kabını tuzsuz koyan
Koca evleri ıssız koyan
Anasın, kızsız koyan
Gelinim...."**

Gün olmuş koca dağlara, yeşil dağlara, ünlemişiz.

Yine dağlar yeşillendi

Irmaklar üstüne türkü yakmışız işte bir Sivas türküsü.

**"Kızılırmak parça parça olaydın
Her bir parçan bir diyarda kalaydın
Sen de benim gibi yarsız kalaydın
Kızılırmak nüttin aklı gelini"**

Gün olmuş gökte turnalara seslenmişiz:

Turnalar uçu

Yayladan geçin

Yarımı seçin "turnalar"

Böylece içimizi türkülere dökmüşüz. Aşkımızı, sevincimizi, derdimizi türkülere emanet etmişiz.

Ömrümüzü biter türkülerin yine de sonu gelmez.

göğsinden, belinden, uyluklarından, dizle. rinden ve nihayet ayaklarından sıkılarak ya. nı — başı çekilir; yani "âzası" yerli yerine getirilmiş telâkkî olunur.

4) "Divanü Lügat—it — Türk"ün verdi ği bilgiye göre eski Türklerde loğusa yataktz yatarken misafirlere "kağut" namıyla darı uından yapılan bir nevi kelva takdim edi. lirdi.

Bayat, Bayındır, Dodurga, Kınık, Kırık, Çepni, Beğdili, Salur gibi türlü Oğuz boyları. nın İskân edilmiş olduğu Boyabat ve havâli. sinden tesadüf edilen bu âdet ile Divan'ın şu izahı arasında çok sıkı münasebet görülmek. tedir. Eski bir halk ânesinin hâlâ yaşamak. ta olduğu dikkate sayandır.

VEHBİ CEM AŞKUN VE ÇALIŞMALARI

Yazan: Ali Rıza ÖNDER

Gaziantep halkbilimi denince Ömer Asım Aksoy akla gelir. Konya tarihini ve kültürünü düşününce, günümüzün bu alandaki temsilcisi o.arak Mehmet Önderi hatırlarız. Tıpkı bunlar gibi Kayseriyi düşünürken Kâzım Yedekçioğ. unu, Sivası ele alırken de Vehbi Cem Aşkunı anmaktan geri kalamayız.

Kâzım Yedekçioğlu'nun halkbilimdeki ye. rini, Türk Folklor Araştırmaları dergisinin Nisan — 1962 sayısında yazı konusu etmiştik. Şimdi de Vehbi Cem Aşkun'u bu alandaki hiz. metleri ile birlikte okurlarımızla başbaşa bı. rakacağız.

Yaşantısı: Vehbi Cem Aşkun, 28 — Ha. ziran — 1909 da Sivasda doğmuştur. İlk öğ. renimini Sivasta yapmış, bu şehirde başladığı orta öğrenimini İzmir Öğretmen okulunda ta. mamlamıştır. 1929 — 1930 ders yılında Mer. zifon İrfan İlkokulunda öğretmenliğe başla. mıştır. Yedi yıllık ilkokul öğretmenliğinden sonra Ankara Gazi Terbiye Enstitüsüne gir. miş ve yüksek öğretimini burada yapmıştır. O zamandanberi Mjlli eğitim örgütümüzün (teşkilâtımızın) orta öğretim kurumlarında (müesseselerinde) öğretmen olarak çalışmak. tadır. Otuz yılı aşan öğretmenlik döneminde, orta okul, öğretmen okulu, lise, kız ve erkek sanat enstitüleri gibi kültür yurtlarında gö. rev almıştır. Şimdi Eskişehir Lisesinde Türk Dili ve Türk Edebiyatı öğretmenidir. Bayan Edibe Aşkun ile evlidir. Oğuz Tekin, İnal Cem ve Ömer Cem adlarında üç oğlu vardır. Çocuklarının yetişmesinde kendisi kadar eşinin de emeği ve etkisi görülmektedir.

Çalışmaları ve yapıtları (eserleri): Mer. zifonda öğretmen olarak bulunduğu sıralarda Merzifon şairlerini incelemiş ve 1937 de kitap olarak bastırmıştır. Bu arada halkevi adına "Taşan" adlı derginin yönetimini üzerine al. mıştır. Bu dergide pek çok yazıları vardır. Yi. ne Merzifonda hazırlamağa başladığı çalışma. larının sonucu olarak "Piri Baba" adlı kite. bina on yıl emek verdikten sonra 1947 de ya. yımlamıştır. Bundan başka Merzifonun kurtu. luşu konusunda da yıllarca çalıştıktan sonra "Kurtulan Merzifon" adlı kitabını 1956 da bastırmıştır.

Doğduğu yer olan Sivasa verildikten son.

ra halkevi ile yakından ilgilenmiş, önce "Ki. zılırmak" gazetesini çıkarmıştır. Daha sonra "Dört Eylül" dergisi ile yayımlarını devam ettirmiştir. Sivas halkbilimi ile ilgili yazılar, bu iki yayın organında kolayca bulunabilir. Bu çalışmaları sonunda kültürümüze kazan. dırdığı "Sivas Folkloru" adlı iki ciltlik yapıtı, aydınlarımız arasında büyük ilgi uyandırmış. tir.

Birinci cildin konuları şunlardır (Sivas Halkevi Yayınları — 1941 yılı):

Sivasın tarihçesi, tabii durumu, yerli sa. natlar, Sivasta kültür, Sivas folkloru, evlen. me ve düğün (düñür düşme, söz kesme, nişan, okuyucu, düğün, çeyiz, hamam, kına gecesi, baba evi, kıyafetler), düğün türküleri (sü. pürgesi yoncadan, Kelkitin yolu, sabahtan b. zim pınara, ağırlama, hoş bilezik, kabağı da boynuma takarım, turnam, Temur ağa, Tam. zara, diğer bazı türküler), oyun çıkarma (komşu bacı, Halil), gebelik ve doğum gele. nekleri (doğumdan sünnet ve okul çağına kadar), diğer gelenekler, ata sözleri, maniler. bilmece, türküler, Sivas şairleri ve bazı resimler.

İkinci cildin konuları şunlardır (Sivas halkevi yayınları — 1943 yılı): Folklorun önemi, ölüm adetleri, muhtelif adetler, hasta. lık ve koca karı ilaçları, çocuk oyunları, fık. ralar, halk hikâyeleri, masallar, mahalli hi. kâyeler..

İki cildin toplamı 800 sayfaya yakındır.

Aşkun'un bunlar dışında kalan yapıtları şunlardır (basılış sırası ile): Bir Mekteplinin Hikâyesi (1931), Ulusal Duyuşlar (1935), Oğuz Destanı (1935), Atatürk Köyünde Uçak günü (Piyas — 1936), Emrah (1942), Çocuk. lara Şiirler (1943), Yayladan Sesler (Vatanı şiiirler — 1943), Sivas Kongresi (1945), Ruh. satı (1945), Sivas Şairleri (1948), Göl'erin Musikisi (Hece veznile yazılmış şiirler) — (1949), Fetih Destanı (1955), Terzi Baba ve Erzincan Şairleri (1956), Öksüz Yusuf (Hi. kâyeler — 1958), Geçmiş Günler (1960), Ka. der (roman — 1962).

Bunlardan başka, yazarın, basılacak bir kaç kitabı daha vardır: Anadolu Basınında otuz üç yıl, Ahmet Haşim ve Bizde Sembo.

Derlemeler :

HUZURUNIN TEZATLAR DESTANI

Derleyen: Mehmet KARDEŞ

Huzurî'nin elimize geçirmiş olduğumuz "Tezatlara Destanı" nı okurlarımıza sunuyoruz.

Yeni bir destanı eyledim icad
Dinleyin, ahababa yadigarım var.
Mahzun gönülleri etmek için şad,
Ağlarım, sızlarım, ahu zârım var.

Yüz bin deve gelir gider katarım,
Nerde akşam olur orda yatarım.
Her ne istersem alır satarım.
Kimse karışamaz, ihtiyarım var.

Ben icad eyledim havai yolu,
Yazda ferahlarım sağ ile solu,
Kırk mağazam vardır rüzgârı dolu,
Kaf Dağı ardında bit pazarım var.

Gözüm ışıktır güne dayanmaz,
Aklım çoktur amma kimse beğenmez.
Asılmaya gitsem sicim inanmaz,
Böyle yüz bin ahabap, yüz bin yârim var.

İbadet eylerim, hiç namaz kılmam,
Temizlik severim takkemi silmem.
Ömrümde zararsız günümü bilmem,
Her senede yüz milyon kârım var.

Düşüğüm yok hiç bir düşman kastine,
Kaçsam, kimse geçiremez destine,

İzmir, Sivas Halk Şairleri, Çocuk Duyuşları,
Halk Edebiyatında Yermeler ve Güldürmeler,
Deli Mehmet (Hikâyeler).

Yazar, "Sivas Kongresi", "Emrah" ve
"Ruhsatı" adındaki kitaplarının ikinci baskı
larını yaptırmaya hazırlanmaktadır.

Vehbi Cem Aşkun'un taşrada geçen yazar.
lığı boyunca, yazılarının yayınlandığı gazete
ve dergiler şunlardır: Taşan, Dört Eylül,
Yayla, Kızılırmak, Ülke, bunlardaki yazılarının
toplama yüzleri aşmaktadır. İstanbul ve An.
kara basını ile de ilgisi vardır. Yazılarının
yayımlanması, 1929 da İzmirde Anadolu Ga.
zetesinde başlamış, "Yeni Asır" ve "Hizmet"
gazeteleri ile "Fikirler" dergisinde devam et-
miştir. Şimdi de Eskişehir gazetelerinde çıkan
yazıları ile bu yoldaki çalışmalarını tutku ve
başarı ile yürütmektedir.

Kuvvetliyim keçe kilim üstüne,
Yaya yürümeğe iktidarım var.

Sözlerim lezzetlidir hatırlar yıkmaz,
Yalanlar söylesem dinleyen bıkmaz.
Uykuda kötü söz ağzımdan çıkmaz,
Büyük, küçük tanır namus arım var.

Parasız kalanlar bana el verir,
Çok köprülü sular geçsem yol verir.
Evvel param alır, sonra mal verir,
Her kâm saz çalarsa âşık bilirim,

Cömertlikte yoktur misli menendim,
Herkes kesesinden yesin efendim.
Yalnız yatmaktan bezdim, usandım,
Odamda yüz güzel güllizarım var.

Her kim saz çalsa âşık bilirim,
Dilsiz adamları sadık bilirim.
Herkesten kendimi faik bilirim,
Kibirim yok amma, az vekarım var.

Sarhoş olup meyhanede susmalı,
Bir iyilik gördüğünden küsmeli.
Adam öldürenin tüyün kesmeli,
Böyle akla yakın çok kararım var.

Göze ilâç verdim yaşı akmadı,
Az açıldı, ama doğru bakmadı.
Yüz hastaya baktım biri kalkmadı,
Doktorlukta büyük iftiharım var.

Sorman arkadaşlar benim kederim,
Tâ ezelden tersinedir kaderim.
Hanemiz fevkinde durur pederim,
Biraz hasretliyim, intizarım var.

Lâzım olan şeye zihnim yormadım,
Kendi hanem yolun bile sormadım.
Adın işitmedim kendin görmedim,
Gönül eyler birkaç kafadarım var.

Haklı, haksız bir söz altında kalmam.
Hırsızlık ta etsem açıktan çalmam.
Aldığımı vermem, verdiğim almam.
Yeni alış — veriş intişarım var.

HUZURİ sözlerin halli muhaldır.
Manasız anlayan ehli kemâldir.

Ben de bilmem ne devlettir, ne maldır?
Bütmez, hesap olmaz bunca varım var...

Eğin Folklorundan :

EĞİN HALK DANSLARI VE ÂDETLERİ

Yazan: Mehmet Hilmi GÜR

Bütün güzelliklerin âşığı olan Eğinli, gü-
zel türkü söylemenin ve güzel oynananın da
âşığıdır. Lüzumsuz kuru taassubun müziği ve
oyunu günah kabul ettiği bir devirde bile iyi
türkü söyleyen ve iyi oyun oynayan kadın ve
erkek Eğin'de birer kahraman olarak itibar
görmüştür. İşte bu kadirşinasıktır ki dünya-
nın en güzel oyunlarını bütün mükemmeliye-
ti ile Eğin'de toplamış ve asırlar boyunca bün-
yesinde bir noksanlık meydana getirmeden de-
vam ettirmiştir.

Eğin oyunları KOL OYUNU ve HALAY
olarak iki kısma ayrılır.

Kol oyunu: Hususi toplantı ve eğlentiler.
de, düğünlerde damadın tıraş olma ve elbise
giyme merasimi ile kalabalıktan ayrılan grup-
lar arasında topluluklarla oynanır. Ekseriya
9/8 lik aksak tempo ile ağır oyunlar revaç
görür.

Kol oyunu karşılıklı ikili ve dördü oyuncu,
dışı gibi, oynayanlar çok olduğu takdirde ikin-
ci ve üçüncü dördü gruplar meydana gelir.
Kol oyununda oynayanlar türkü söylemez,
Mecliste bulunanlar türkü ile müziğe iştirak
ederler.

Halay: Bütün civar, hattâ şehir halkını
eğlendirme törenidir. Düğünlerde davula tok-
mak vurulunca, umumi oyunlara yerli ve ya-
bancı herkes davetli sayılır.

Halay çekmeğe gelen her misafir, umumi
âdâba riayet etmekle mükelleftir.

Eğin halay havaları, müzik, türkü ve po-
zisyon itibarıyla pek mükemmel bir şekilde
tertiplenmiştir. Kaçınıcı yüzyılda teşekkül et-
tiğini bilemiyoruz. Halay oyunları türkülü ve
türküstüz iki bölüme ayrılabilir. Halay'a türkü,
süz oyunlarla başlamak bir gelenektir.

Türküsiz halaylar:

Bir ayak — İki ayak — üç ayak — Si-
nanlı — Geceği — Hayriye — Küçük Tam-
zara — Karsın Kalesi — Karaçor — Eski
Hora — Sıklama — Kasap.

Şarkılı halaylar:

Büyük Cevizin dibi — Tamzara — Dere-
lerde Biter Kamış — Süpürgesi Yoncadan

Eminem — Anam Anam Eğinli misin — Türk-
men kızı — Hamamın kapısı — Kız Bostanda
Lahana — Mavi Yelekli Yarım (Hostaya keçi
geldi) — Bana Bir Yar Olsun — Dut Ağacı —
Bahçeye Endim ki — Su Gelir İnce Harktan
— Güvercin.

Şehir ve dolaylarında, mahaîf daha pek
çok oyun havası vardır.

Şarkılı (çağırılı) halaylara müzikle baş-
lanır. Bir fasıl müzik çaldıktan sonra, oyna-
yanlar bir beyit şarkı söyler ve susarlar tek-
rar müzik çalar.

Kadınlarda da aynı usul gelenek haline
gelmiş bulunduğundan Eğin kadını ve Eğin
erkeği oyunla hemdem olmuştur.

HALAY OYUNU, EĞİN

Oyun ve halay, kadına yaraşan incelik ve
kıvraklığı temin etmiş onu hantallaştırmamış,
daima zinde ve cevval olmasını mümkün kıl-
mıştır.

Hele erkeklerde bir eğlence ve spor ol-
maktan çıkarak bir savaş oyunu, bir hücum
sembolü, bir zafer şenliği olmuştur. Hülâsa,
yaşlıların bile birer delikanlı gibi yaşamaları-
nı sağlamıştır.

Halaya başlanırken topluluğun en ehliyet-
lisi başa geçer. Çevresini çıkarır ve geleneğe
uyarak bir ayak oyunundan başlar. Çevreyi,
kendisi yanındakine vermedikçe kimse elinden
alamaz. Fakat baştaki de bu imtiyazı sulis-
timal etmeyerek münasip bir zamanda çevreyi
oyunun ikincisine verir ve oyundan çıkar.
İkinci de bir müddet sonra üçüncüye, üçüncü
dördüncüye verir. Bir taraftan halaydan çık-
malar, diğer taraftan katılmaları herkes oy-
namış olur.

1 — Halaya, tek (bir) Ayak denilen müzik
ve oyunla başlanır. 9/8 lik aksak tempo ile
oynanan bu oyun hareketsiz gibi görünür.
Seyredenden ziyade oynayan zevk alır. Ağır
çömelmeleriyle çömelmiş vaziyetteki figürleri
pek yorucu olduğundan fazla devam edilmez.
Sağa ve sola yatışları, mendil savurmaları gö-
ze pek hoş görünen hareketlerdir.

2 — İki Ayak, bir ayak gibi 9/8 lik aksak
tempo ile oynanır. Bir ayaktan farkı, bacak

dolamaları, zıplayarak ilerlemeleri ve çömelmeleridir.

3 — Üç ayak veya Eğin kınası denen bu halaya eskiler Şalvar sürütme de derler. Yine 9/8 lik aksak tempo ile oynanır. Bu halayın kendisine mahsus ağır ve güzel türküleri vardır.

BİR ÖRNEK :

Bana bir yar olsun gencecik olsun

Boyu uzun, beli ince cilveli olsun

Şeherde açılmış gonca güli olsun

Boyu boyuma huyu huyuma şirince olsun

Bu halayda müziğin susarak oyuncuların türkü söylemesi ve tekrar müziğin çalması, halayda başkalık yaratır. Zıplayarak çömelmeler, uzun yayılmalar, yüz yüze, ard arda el vurmalar, çömelmiş oynamakla ayakta oynamalar, paylaşılmış en güzel halay olduğu gibi, törenin bütün resmiyetini de bünyesinde toplamış bulunmaktadır.

DAMAT TÖRENİ :

Damadın eline bir toplulukla kına konur. Eli sırmalı çevre ile bağlandıktan sonra arka daşları arasında münasip bir mahalde bekler. Kına tepsisine mumlar dikilir. Kayımpeder, dayı ve yakın akrabalar da hazır olunca, maşallahlarla ve yanar mumlarla törene başlanır ve damat da oyuna iştirak ettirilir. Oynaması gereken hisım akraba ve tanıdıklar, tepsi sıralarını savarlar. Mumlar bittikçe, yeni tepsiler gelir ve bir çok maşallahlardan sonra bu fasıl sona erer.

Bu ağır oyunlardan sonra çabuk oyunlardan birine geçilir.

OYUNLAR :

Gecegü: Munzur Dağları silsilesinden Çal Dağının Hosta Beline arkasını yaslamış olan Gecegü köyüne izafe edilmiştir. Köyün milli oyunu sayılmış olduğundan bu oyunu da en güzel Gecegümler oynar. 2/4 lük basit usulde oynanır. Bidayette hafif sağ ve sola olan hareketler, oyun devam ettikçe gelişir ve heyecanlı anlarında zıplamalar ve zıplayarak dönüşlerde sert bacak savurmalar olur.

Sinanlı: Sarıçiçek Yaylası'nın en geniş obası olan Sinanlı Aşiretine izafe edilerek obanın ismini alan bu halay, 9/8 lik tempo ile oynanan güzel ağır oyunlardandır. Diğer, ağır oyunlardan farkı, ayakta oynanırken, bacakların sert hareketleri ve ayakların yan yan savrulmasıdır. Çömelmiş durumu diğer ağır

oyunların hareketlerini taşır.

Hayriye: Halaya sol ayakta ve sola doğru yönelmiş durumda olarak başlanır ve sol ayak üzerine iki defa hamleden sonra, yine sol ayak kaldırılır ve el vurulur. Beş altı hamleden sonra aynı hareketler sağa yöneltilerek tatbik edilir ve oyun bu minval üzere her iki tarafa iki veya üçer dönüşle bitirilir.

Küçük Tamzara: (Tırnana da denir): Hareketli ve zevkî bir oyundur. Hem oynayanı, hem seyredeni ilgilendirir. Sola ve sağa yöneltilerek oynanan çok güzel ayak hareketleri vardır. Oyuna sol ayakla başlanır, üç sola ve üç sağa dönülerek hamle ettikten sonra, sağ ayak üstünde zıplayarak yine sağ ayak üzerine düşülür ve sol ayak üstünde durulur. Sağ ayak üzerine durularak yeniden sol ayakla başlanır.

Karsın Kalesi: Bir savaş denemesini andıran saf halindeki ileri hamleleri ve geri çekilmeleri, müziğin de aynı havayı yaratacak coşkunlukta olması bir zafer törenine, benzediği gibi seyrine doyummayacak kadar nefis bir oyundur.

Tamzara: Doğu Anadolu'nun her yerinde ve Eğin'de de halay şeklinde oynandığı gibi ayrıca iki şekilde daha oynanır.

Eğin özelliğini taşıyan ağır oyun gibi karşılıklı dörtlü ve gruplar halinde olmak üzere oynanır. Diğer şekline ise, Arapgir Tamzarası denir. Bilhassa bura hıristiyanları, kadınlar ve erkekler karışık oynarlar. Kol kola ve el ele olarak bir sıra veya karşılıklı olarak oynanan bu oyun polkaya benzer.

Karaçor: Bir Türk oynağının adını taşıyan bu halayın da kendisine mahsus orijinallikleri vardır. Bacak dolayarak ileri zıplamaları ve geri çekilmeleri oyunun hususiyetlerindedir.

Sıklama: Kollar dirseklerden kenetlenerek el avuçları sımsıkı tutulur ve kitle halinde oynanır. Hareketli, sert ve aynı zamanda çabuk oynanan oyunlardandır.

Kasap: Meslek itibarıyla nasıl ki Eğinlinin malı ise, kasap oyunu da Eğinlinin oyunudur. Evvelâ pesten başlayarak gittikçe çabuklaşan ve çok hareketli olan bu oyunda müzik, daima çabuğa doğru gider ve oyuncu tempoyu tatbikte güçlük çekmeğe başlayınca da sona erer.

Efsaneler :

VARVARA VE TURHAL EFSANELERİ

Yazan: Yılmaz ELMAS

I — VARVARA (1)

Eski zamanlarda Turhal'da bir Rum beyi varmış. Rum beyi uzun bir yolculuğa çıkarken kızına hazineden altın vererek:

— Kızım bu altınları al. Benim geri dönmem uzun sürer. Ustaları çağır kilise yaptır, der. Kızı:

— Olur babacığım ustaları toplar yaptırım.

Rum beyi yoluna gider. Yapı kilise olarak başlanır. Varvara bir Türk delikanlısını sevmektedir. Kız sevgilisinin dinine döner, müslüman olur. Varvara baş olan kilisenin cami olmasını emreder. Ustalar bu nasıl olur diyecek olurlarsa da cami olacak diye diretir. Cami tamamlanır, biter. Kızın babası döndüğünde kilise yerine cami yapıldığını görünce buna çok içerler. Kızını öldürmek kastıyla genci onu babasının elinden yetiştir, kurtarır. Birlikte kaçmaya başlarlar. İkisi ancak karşıki tepenin yanına kadar kaçabilirler. Orada Rumbeyi ve emrindkiler, saldırırlar. Çarpışma sırasında yaralanıp şehit olurlar. İki sevgilinin kanlarının damladığı yerlerde su fıskır maya başlar. O zamandan beri bu tepe yöresine Varvara denmekte ve su çıkmaktadır. Turhal'ın içme suyu burdan temin edilir. Bağlık bahçelik olan Varvara mesire yeridir.

VARVARA (2)

Varvara'nın diğer söylenişi şöyledir.

Müslüman bir Türk, Keşişin kızı Varvarayı sever. Kız da onu sevmektedir. Keşiş kızının kendi dininden olmayan birini sevdiğini duyunca çok kızar. Kızın sevdiği genci çağırır, ona;

— Kızım ve sen ayrı, ayrı din'erdensiniz bu sevdadan vaz geçin, Türk:

— İkimiz de aynı dinden oluruz.

— Çok güzel olur. Sen bizim dine mi geçeceksin?

— Hayır kızınız benimle evlenirse müslüman olur. Keşiş kızına:

— Nasıl olur! Kızım, sen bununla evlenip müslüman olmak istiyor musun? Zaten müslüman olmuş olan Varvara sesini çıkarır. Kızının durumundan şüphelenen keşiş onları birbirinden ayırmak ve delikanlıyı yok

etmek için şöyle bir istekte bulunur.

— Kaleden karşıki tepeye urgan gerilecek. Burada urganın ucunu kaleye bağlayacağız. Öteki ucunu karşı tepede kızım tutacak. Eğer düşmeden Varvara'nın yanına varabilirsen evlenmenize izin vereceğim kabul ediyormusun?

Türk genci önce kıza bakar. Onun kabul edip etmeyeceğinden korkar, Varvara gözleriyale kabul ettiğini bildirir. Delikanlı:

— Kabul ediyorum, der.

Hemen hazırlığa başlanır. Her şey hazırlandıktan sonra delikanlı urgana tutunarak zorluk çekmeden ilerler. Tam Varvara'nın bulunduğu tepeye yaklaştığı zaman, Keşiş, kızının yanına düşmeden gideceğini anlar kılıcını çekebilir. Keşişin tepenin eteğindeki kayalara çarparak düze kadar yuvarlanır. Sevdiğinin düştüğünü gören Varvara kendini tu tamamarak aşağıya yuvarlanır. İki sevgili yan yana can verirler. Kanlarının akıp biriktiği yerlerden su fıskırmaya başlar.

II — KÖPRÜ

Irmağa yapılan ağaç köprü; sular taşıdığı anda her yıl alıp götürür. Turhal'lılar durmadan köprü yapmaktan usanırlar. Taştan köprü yapmayı düşünürler. Ustalar ücretsiz yapacaklarını söylerler:

— Yalnız taşı taşıyıp getirin, derler.

Taş taşımaya kimse yanaşmaz erinirler. İçlerinden ermiş yaşlı biri bastonuyla köprüye taş taşınmasını kapı, kapı gezerek söyler, kimse aldırış etmez. Buna üzülen ermiş kişi bir gece Turhal'ın hemen bitişiğinde, ki Koca tepeye çıkar taşlara bastonuyla dokunur, dokunulan taşlar yuvarlanıp köprü yapacak yere yığılırlar.

Bir sabah bakarlar ki taşlar yığılmış, kim getirdi diye meraklanırlar. Bu olayı gören biri, herkese anlatır, ustalar köprüyü yaparlar. Köprü bittiğinde ermiş taşı gelir kontrol eder ve şöyle söylenir:

— Buranın yerli halkı olmasın (zenginleşmesin)

Yerli halkın o zamandan beri zenginleşmeyeceğine inanılmaktadır. Köprü ihtiyacı karşılamadığından yakın yıllarda yıkılıp yenisi

KARSLI HALK ŞAIRLERİ

Yazan: İsmail ÂŞIKOĞLU

Şenlik'in ili olan "Kars, barındırdığı muh. telif etnik unsurlar bakımından, oldukça zengin ağız ve folklor janrlarına malikdir. Burası coğrafi durumu dolayısıyla bir taraftan Azer baycanlar diğer taraftan da Ermenistan ve Gürcistan Türklerine bir merkez vazifesi görmüştür. İl, göçebe hayat yaşayan boylara bazan bir geçit, bazan da daimi bir barınma yeri vazifesi görmüştür. (1)

Bu sebeplerden ötürü Kars'da tek değil, birbirinden farklı muhtelif ağızlara raslamak mümkündür. 19. ve 20. yüzyılda yaşamış halk şairlerinin her biri (Yerleşmiş Türk Boyları Ağızları, Yeni Gelme Türk Boyları Ağızları, Karakoyunlu Ağızı, Karapapak yahut Tereke me Ağızı, Dümbüllü yahut Çarıkcı Ağızı, Kaçar Ağızı, Türkmen Ağızı, v.b.) bu değişik ağızlar la söylemişlerdir.

ÂŞIK MAZLÜMİ :

Ardahanlıdır, 1921 yılından sonra ölmüştür. Aruz vezniyle de yazılmış manzûmeleri mevcuttur. Koşma ve destanları ihmal edilmiyecek verimlerdir.

Bir koşmasından örnek :

Bir kişi seninle eyitse ülfet

O adamın aslı zatı yahşidir

Namert sana şeker şerbet içirse

Merdin kuru muhabbeti yahşidir

yapılmıştır.

III — DURKAL (Turhal)

Köprünün taşlarını bastonunu dokundu, rarak köprü yapılacak yere yığılmış olan ermiş kişi savaşa gider.

Çarpışma sırasında çok düşman öldürür, sonunda kafası kesilerek şehit düşer. Kesik başı yuvarlanarak taşlarını yuvarladığı köp. rünün yanına doğru gelir. O sırada bir ses kesik başa:

— Dur—kal, der.

Kesik baş orada kalır. Halk oraya türbe yapar. "Dur—kal" zamanla Turhal olarak kasabanın adı olur. "Dur—kal halk dilinde değışerek Turhal olmuştur, Kesikbaş camisi ve türbesi bu anda da durmaktadır.

1961 yılında öğretmen, Yılmaz Zeren' den derlendi.

Mazlûmî söylüyor sözünü sağdan
Nur verir fitilden sen yanar yağdan
Yemeksiz otağdan meyvesiz bağdan
Çölde biten geven otu yahşidir.

KAGIZMANLI HIFZI :

(1883 "1893" — 1918). Okuma yazmayı çabucak öğrenmiş, 19 yaşında hafız olmuştur. Tarikata mensuptur. 15 yaşında şiir söylemeye başlamıştır.

Sefil baykuş ne gezersin bu yerde
Yok mudur vatanın illerin hanı
Küsmüş müsün selâmımı almadın
Şeyde bülbül şirin dillerin hanı.

Diye başlayan ağıdı, genç yaşta nişanlı iken ölen amcası kızı Ziyade için söylemiştir. Herkes tarafından bilinen ve söylenen bir şiirdir.

POSHOFLU MÜDAMİ

Poshof'un Varızna köyünde doğmuştur. İyi bir tahsil görmüştür. Poshoflu saz şairi ve hikâyeci Üzeyir "Fakir" oğlu Ferhat "Fer. yadi" ve onun oğlu Âşık Süleyman ustalar Müdâminin dedeleridir.

Kan ağlar gözlerim hicran elinden
Döker tane tane yaşın Atatürk
Bizi sen kurtardın düşman elinden
Dünyaya değerdi başın Atatürk.
Şeklinde devam eden ağıdı güzel ve içlidir.

ÂŞIK BAHRİ :

1829 yılında bu tarihe yakın seneler. de Kars'ta doğmuştur. İçli bir halk şairidir. Destan :

Çok öyle yan bakma Moskof ona sen
Zafer nişanıdır Kars'ın kalesi
Nice bin düşmana bozgun salmıştır
Osmanlı şanıdır Kars'ın kalesi

Bahri her dem söyler vasfı vatandan
Dünyasına ferman gelmiş hakandan
Şenelip âbadan olur her yandan
Dünya cenanıdır Kars'ın kalesi

ARAŞTIRMALARI

ÂŞIK CEVLÂNI :

Selim'in Avşar köyünde doğmuştur. (1903). Dursun Cevlânî'ye doğduğu gün ad veren Âşık Sümmanî olmuştur. Cevlânî 14—15 yaşında iken kendi köyünden Yusuf Dayı isminde birinden ders alarak saz çalmayı öğrenmiş, sonra Âşık İkrâmî'ye çıraklık ederek şiir söylemeye başlamıştır.

Yandırdın vücudum nâr-ı Nemruda
Gülşenimin vakti yetişmedi mi
Ah ile âzamı eyledin hurda
Biter oldu canım tutuşmadı mı

Cevlânî düşmüştür ahü feryada
Çok ağlarım gelen yoktur imdada
Ümidimiz vardır ulu Mevlâda
O da küsmüş benden barışmadı mı

ÂŞIK NİHANI :

Bardız'ın Güreşkin köyünde doğmuştur. Kars çevresinde geniş bir şöhrete sahiptir. 1929 yılında hayattaydı.

Sen beni unutmaya gel kerem eyle
Perişan halimi gör kerem eyle
Elin'e yararı sar kerem eyle
Hesretten derunum yaralanınca.

Gönül bu aşk ile fânî dünyada
Ölenedek böyle gez garip garip
Aklü fikrin yol göstereceğine sana da
Hicran deryasında yüz garip garip.

ÂŞIK ZÜLÂLİ :

Poshof'un Suskap köyünde 1874 yıllarında doğmuştur.

Yaşın on beş bilmem daha kaçında
Ateşli yılanlar vardır saçında
Seherin vaktinde bağlar içinde
Gösterme cemalin gül utanmasın

Gence düşme gel Zülâl'in elinden
Bülbül ölse vaz geçer mi güllünden
Bir koku yolçasam zülfün telinden
Değsin akşam sabah yel utanmasın

Bu dörtlükler koşmasından alınmıştır. Rahat bir söyleyişe sahip olduğu anlaşılacaktır.

İntibâhname'sinden :

ESİR TÜRK ELLERİNE UMUT

Türk doğarız Türk yaşarız, Türk gezeriz
her zaman
Devrilen Moskof elinden çıkarız bir gün
olur
Der Zülâli, Dicle, Fırat, Ceyhun, Araslar
gibi
Çüş eder deryalara hep akarız bir gün
olur.

Burada, Kars şairlerinin ancak birkaçından çok kısa olarak bahsettik ki, bunlar, az çok tanınmış şairlerdir. Daha tanınmamış, üzerlerinde durulmamış nice Karşlı şair var. İncelenmeye değerler, tanıtılmaları gerekir. Şenlik bir bakıma bunlardan sayılabilir. Edebiyat âlemimizce bilinmeyen bir şairimizdir. Fakat halk arasında, ondan "hane" bilmiyene rastlanmaz. Yaşayan bütün saz şairlerinin üstadıdır. Halk hikmetleri onun ağızından unutulmaz şekillere girmiştir. En güzeli, yörenin dini — millî kültürünün onun tarafından Kars ağzının en sevilir şekliyle ifadelendirilmesidir.

Gelecek yazımızdan itibaren Şenlik'in hayatı ve şiirleri üzerinde duracağız.

(1) Prof. Ahmet Caferoğlu, Doğu illerimiz Ağızlarından Toplamalar'dan

CİLTLERİMİZ

Dergimizin sayfalarının artması üzerine, bundan böyle ciltlerimizi 145 inci sayıdan itibaren bir buçuk yılda, (yani 24 sayı yerine 18 sayı olarak) tamamlamaya karar vermiş bulunuyoruz. Bu suretle ciltlerimizin kalınlıklarının eşitliği temin edilmiş olacaktır. Yedinci cildimiz bu kararımıza göre Ocak 1963 tarihli ve 162. sayımızda tamamlanmış olacaktır.

Dergimizin eksik sayılarından 4, 56, 57 ve 86. sayılarımızın da 2. baskıları yapılmaktadır. Bu sayılar basılınca 1 ilâ 7. cilt siparişlerini de karşılamak imkânına kavuşmuş olacağımızı müjdelerez.

T. F. A.

UŞAK VE YÖRESİNDE YER ADLARI

Yazan: Nedim ORTA

UŞAK : Efsaneye göre bir Türkmen genci Türkmen beyinin güzel kızını kaçıtır. O zamanlar bugün Uşak'ın bulunduğu yerler tüm ormanlıkmış. İki kaçak aşık bu ormana gizlenmişler. Burası aşıklar yuvası, garipler yurdu olmuş. Zamanla nüfus artmış. Kabile, sonraları köy vasfını almış, ve buraya Uşsak denmiş. Cumhuriyetin ilanı ve harf inkılabı ile "Ş" nin biri düşmüş Uşak olarak söylenip yazılmaya başlanmış.

ELMACIK : Vaktiyle Elmacık'ın bulunduğu yere Kara Hasan adında bir kişi gelmiş, yerleşmek üzereyken üstüne Elmalioğlu adıyla anılan bir başkası gelerek onu oradan kovmuş, kendi yerleşmiş buraya ve elmacıklıkla meşgul olmuş. Bu adamın isminden ötürü ve işiyle bağdaşık olarak Elmalı denmiş buraya. Sonraları Elmacık denmeye başlanmış.

SELİKLER : Bu köy Selçuklular sülalesinden Selçik isminde bir adamın buraya gelerek yerleşmesinden meydana gelmiş. Selçik adındaki kişi yalnızmış, o zamanlar civardan göç kervanları eksik olmazmış. İnsanlar bir yerden bir yere göç ederek yerleşmeye elverişli yerler ararlarmış. Bu göç kervanlarından birini Selçik adındaki kişi çevirmiş ve gelin bana komşu olun demiş. Onlar da gelmişler. Sel gibi akan bu göç kervanlarına Selik derlermiş o zamanlar. Dolayısıyla Sellikler adı köyün adı olarak kalmış. Zamanla "l" nin biri düşmüş Selikler şeklini almış. Selçi (Selçik) adındaki kişinin adıyla de ilgisi vardır bu isim. Selçikler'in "ç" nin düşmesiyle Selikler olması gibi...

HOCALAR : Vaktiyle Hoca olan iki kardeş bu köyün olduğu yere gelip, yerleşmişler. Bunların uğraşlarından dolayı Hoca'lar denmiş oraya. Hocalar'a gittik, Hocalar'dan geliyoruz gibilerde söylenirken köyün adı olmuş.

SUSUZVİRAN : Önceleri bu köyün adı yokmuş. Köy viranlıkmiş ve su bulunmazmış köyde. Bu vasıflarından ötürü Susuzviran denmiş buraya.

BEKDEMİR : Vaktiyle bir savaş anında bu köye nöbetçi bırakılmış ve emir bekle an-

lamında bekle emir denmiş nöbetçiye. Zamanla halk ağzında Beklemir ve sonraları Bekdemir şeklini, almış bu isim.

KARAHASAN : Bu adam önceleri Elmacık'ın olduğu yere yerleşmiş fakat Elmalioğlu onu aradan kovmuş. O da Elmacık'a yarım saat ilerde bir yere yerleşmiş. Adamın adından ötürü de buraya Karahasan denmiş.

MARLIK : Vaktiyle Uşak'tan bir kişi bu yere gidip yurt tutmuş. Bunun malı ve parası çok olduğundan varlıklı bir kimse olarak biliniyor. Dolayısıyla varlık denmiş önceleri buraya. Sonraları halk ağzında Marlık şeklini almış. Bir de şu var ki sağır duymaz uydurur kabilinden varlık denmiştir kişiyeğine, o da Marlık anlamış olabilir.

YEŞİLDERE : Önceleri adı Kudurköl köyüymüş buranın. Kudurköy diye geçermiş. Böyle denmesinin sebebi: Kudurobaşı adında (Koldurlar) lakabı ile anılan bir adamın buraya gelip yerleşmesiymiş. Sonraları Uşak Valisi Kadri Eroğan gelerek (Kudurköl) Kudurköy adının değiştirilip (Yeşiltepe) olması istemiş. Bu anda vakit geçermiş, topal gün bulunduğu yerin yüksek oluşu varlığının dikkatini çekmiş. Ağaçlık olduğundan (Yeşiltepe) ismini uygun bulmuş. Oysa köyün bulunduğu yer çukurmuş, ve Yeşildere şeklinde düzeltilmiş. Köyün altında kırk oluklu bir çeşme vardır. Bu köy çeşmenin adıyla de anılmış. Kırkoluklu köyü gibi...

BÖLME : Bu köyün bulunduğu yere bir aşiretten ayrılarak (bölünerek) bir grup gelmiş ve yerleşmiş. Bunların bölünmüşlüğünden dolayı Bölme adı verilmiş bu köye.

MUHARREMŞAH : Çok eskiden göçebe olarak gelerek köyün Çakmak mevkiine yerleşmişler. Başlarında şah bulunmuş bu göçebelerin, Şahın çadırı ayrı bir yerdeymiş ve şah gece — gündüz dışarı çıkmazmış. Üstelik te şahın çadırına girmek yasakmış (Mahremmiş) yalnız bir kadının şaha hergün kâse ile ayran götürmüş olduğu söylenmektedir. Oba bu mevkide yerleşip kalıyor. Ve Mahremşah

ÖZ TÜRKÇE ÇALGI ADLARI

Yazan: (Merhum) Prof. Mehmet R. GAZİMİHÂL

Yazı dilimizde nesillerce türkçe, farsça, arapça anlamdaş sözler aynı kuvvette kullanıldığı hattâ türkçelerin zararına "lûgat paralama" gayreti hüküm sürdüğü için, öz türkçeleri yabancı andırılarına bağlamak hastalığı da uzun sürdü! Kelimelerimize asalet gecereleleri (bilerek veya kapılarak) ya kıştırıldı! Fölk'ordaki her unsur adı hesabına şimdi bu bakımdan araştırmalarda bulunmak zorunda kalıyoruz.

Türkçe "davul" adının arapça "tabl" den çıkma hikâyesi Osmanlı lûgatlarının eski bir masalıydı; elden ele sürdürülüp gitmiştir. Biz bu abes benzetmeden uzaklaşmak durumuna düştük. Çünkü, tarihte koca davul araptan önce Türkün malıydı, Orta Asyadan öbür ülkelere yayılmıştı.

Dövgü çalgılarına nice zıt kavimler yansıtma (onomatope) adlar vermişlerdir; çalgının debdebe ve tantanası bunu istemiştir.

Onsekizinci yüzyıl sonundan bir yazar "timbal" kelimesinin etimolojisini araştırırken şu emsali sıraya koyuyor:

Tap: sanskritçede taplatmak, vurmak demektir.

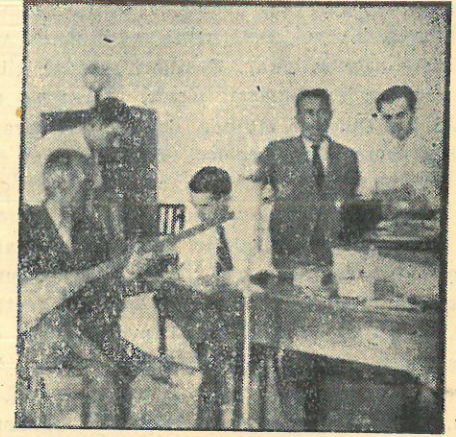
Tab: Romanca sözdür; fransızca **Taper**, **Tamburel**, **Tambour** kelimeleri bundan çıkmışlardır.

Tepsti: eski slavcada vurmak, gürültü etmek, vurma çalgılar, demektir. (Eski türkçede: tepsemek, tapırdatmak demektir).

Tapak veya Tupak: polenezcede tape, darp etmek, bir timpani veya timbale vurmak, davul çalmak, demektir.

Tabal'ler veya Atabal'ler İspanya, Fas ve deniyor o yere. Zaman'a Mahrem — Muharrem şeklini alıyor ve Muharremşah ismi esas ad oluyor.

NOT: Bu incelemeyi yaparken Selçukler köyünde buranın yerlisi olan ve Hacı Mehmet Emin diye anılan 75 yaşlarında bir ihtiyardan faydalandım. Bu ihtiyarın sülalesi Selçuk'lara kadar inermiş. Görmüş geçirmiş bir adam Hacı Mehmet Emin Ağa. Çok yer gezmiş. Arıburnunda 5 yıl harbetmiş. 2 yıl Balkan harbinda bulunmuş.

Gazimihâl, gençlik yıllarında Konya'da Silâhî İbrahim'in sazını dinler ve plâğa alırken

eski fransız dillerinde vardır.

Topati: ruscada bir tinpanonu vurarak çalmak demektir. Küçük kös ve küçük davulun çalınmasını da bu sözle ifade ederler '1'.

Bir başka alman da şunları belirtiyor. Persler köslere "byk" ermeniler "thum — puk", partlar "tabala", v. b., diyorlardı ki ilkçağ kültüründendiler. Türklerde "Tabl", "taebel" veya "daval" tavul boyalarının adlarıydı [2]. — Bu notlar artırılabilir: Mesele, macarcada "dob" davul demektir. Romenler ona "duba" diyorlar. Bulgar ve Makedon ya konuşmalarında "Tapan" (küçükü için "tapanca") davul demektir. — Bizde şimdi tapan bir nevi tarla ezme tahta silindirinin adı, tabanca da altıpatlar demektir. Tesadüfe bakın ki Parisli fransızcasında "taper" fiilinden tapan keza kaba davul demektir. Cümlesi yansıtma adlardır.

Kaşgarlı Mahmut "tovil" adlı türk davulunu yazarken kelimeyi arapça "tabl" e bağlamıyor; taaccüp izhariyle yetiniyor. Bizim "davul" işte o Orta Asya "tovil" ıdır.

[1] Altenburg, Versurk einer Anleitung zur heroisch — musikalischen Trompeter und Pauker — Kunst (Zwei Theile, Halle, 1795).

[2] Schelling, Universal Lexikon der Tonkunst (T. V. 395).

AŞIK MİRZA İLE ASLI

Yazan: Mustafa KOÇ

Bir erkeğin yaşı onsekiz, yirmiye bulma, ya görstün bir yol. Sesi kartalır, yüzünde ay, va sarısı tüyler çıkar. Zemheri günleri gibi, dir. Bulanır da bulanır. Kendi istemese de gönlü bir tazenin ardında dolandır. Eli ayağı varmaz olur işine, geceleri servi boylular gi, rer düşüne. Gamlı gamlı mahzun mahzun ge, zer olur, yaşadığından bezir olur. Gözleri bir noktaya takılır takılır kalır, tazenin aşk ateşi aklını başından alır. Allah kullar başına vermesin böylesini. Vermesin emme, hacette, düa ile olmaz ki bu. Ulu Tanrı getirmiş de Semerkant Beyinin oğlu Mirzaya vermiş bu derdini. Verirken de: "Sen üç tuğlu beş tuğlu, sun, koskoca Semerkant Bey'nin oğlusun. Köylüler gibi gerine gerine orak işlemezsün, fakirler gibi kuru ekmek dişlemezsün. Yattı, ğın yer kuş tüyü yataklar, oturduğun saray, lardır; sanma bu rahat paraylandır. Fakir fukara çeker babanın yükünü, hem de ikını zıkını. Ben de sana aşk yükünü yükleyeyim de öğren bakalım yük çekmek kolay mı? Zah, metsiz bir olay mı?" demiş.

Bu aşktan, bu büyük aşktan yaygın bir aşk hikâyesi doğmuş. Kimi bir kırmızı elma gibi dişlemiş, kimi eline kalemi almış bu hi, kâyeyi enjine boyuna işlemiş. Hikâyede geçen yanık özlü türküler asırlar boyunca düşmemiş halkın dilinden.. Yayıldıkça yayılmış, oku, yanların çoğu coşmuş, çoğu da heyecanından bayılmış. Hikâyede, bu yaygın hikâyede bir yön gizli kapaklı kalmış, bir gün Mustafa Koç eline kalemi almış, hayal dünyasına dal, mış. Aslı ile Kerem'i görmüş, ondan sonracı, ma bu aşk hikâyesini örmüş. Bakalım nasıl örmüş.

Mayıs ayının sonlarıydı. Havalarda ısınmış, tı. Toprak buram buram kokuyordu. Ağaçlar yapraklanmaya, çiçek açmaya başlamışlardı. Beyoğlu Mirza'nın önünde bir kitap var. Bir ders kitabı. Okuyor. Arasına da not alıyor. Yüzü kırış kırış. Canı sıkın "Of!.."

Diye kapadı kitabı.

"Of!.."

"Kaç gündür çalışırım!"

"Girmez kafama.."

Doğruldu arkadaşları Sofu;

"Bırak şu kitabı Mirza!"
Dedi.
"Bırak!"
"Bırakayım mı?"
"Bırak"
"Ne olacak bırakacağım da?"
Durdurdu Sofu, yutkundu. Dağlara, mor dağ lara baktı.
"Okuyup ta ne olacak?"
"Bilgi öğreneceğim"
"Öğrenip te?"
Tamamlayamadı.
"Baban padişah, malı sana yeter"
Diyecekti, diyemedi. Kalktı Sofu. Elinden tutarak Mirza'yı da kaldırdı.
"Çıkalım dışarı"
"Mevsim bahar"
Çıktılar. Dışarda ılık bir rüzgâr esiyor, du. Tüma yeryüzü yeşil, Çiçek kokuyor. Ka, vaklı pınara doğru yürüdüler. Uzundu kavak ağacı. Uzun.. Dallarına serçe kuşları yuva yapmıştı. Altından su çıkıyordu. Fokur fo, kur.. Buz gibi su. İçtiler. Rüzgâr dinmişti. Yerine, yakıcı, kavurucu bir sıcak başlamıştı. İlk ilk terler akıyordu alınlarından.
"Sofu!"
dedi Mirza;
"Sofu!.."
"Ne var?"
"Gölgeyi görüyor mu?"
"Görüyom"
"Yatalım"
Birer ağaç gölgesine uzandılar. Bir sa, ğa, bir sola döndüler. Bacaklarını uzatıp cek, tiler. Gözleri ağırlandı. Uyumuşlardı. Rüya görüyordu Mirza. Tatlı, hoş bir rüya. Sal inekliler givinmiş, av ciceği gibi bir kız. Elle, ri tumbul tumbul, süt beyazı Göğüsleri sis, kin. Sacları omuzlarına inmiş. Hürri mi hürri. Sofralar serili. Tertipli, inek örtülü sofralar. Üstü gümüş tabaklarla, sırahilerle dolu. Mir, za'va hizmet ediyor kız. Tumbul, süt bevaızı ellerivle bir altın bardak aldı. Sarab doldurdu. Kan kırmızısı, pırl pırl sarab. Verdi Mirza, va. Bir solukta içti Mirza sarabı. Yüzü kırıştı. Rası döndü. Sarhos olmuştur. Sarhoslukla be, linden yakaladı kızı. Öpmek istedi. Elinden

kurtulmaya çalıştı kız. Salmadı, Kız kurtul, maya çalıştı.. Direndi. Silkindi.. Kurtuldu Mirzadan. Koşarak uzaklaştı.

"Kaçtı!.."

"Kaçtı!.."

Arkasından bağıyordu. Sesinden Sofu uyandı.

"Kim kaçtı Mirza?"

"Kim kaçtı?"

Mirzayı uyandırdı. Tatlı tatlı esnedi. Ger, neşti. Gördüğü rüyayı Sofuya anlattı.

"Güzel bir kızdı"

"Huri gibiydi"

Diyordu. Kalktılar. Şehire doğru yürüdüler. Sofu, evlerine yakınlaşınca arkadaşın, dan ayrıldı. Mirza bahçelerin içindeki yoldan saraya varacaktı. Etrafı duvarla çevrili bir bahçenin kıyısından geçiyordu. Bahçede çeşit çeşit ağaçlar, renk renk çiçekler vardı. Bir kız, güzel, çiçeklerden kopararak demet yap, mağa çalışıyordu. Baktı kıza.. İyice baktı. Bi, raz önce rüytsında gördüğü kızdı bu. Kaşı, gözü, boyu, bosu, içi "cız" etti. Heyecanlandı. Bir sıçrayışta duvardan bahçeye atladı. Kız dağındı. Mirza'nın başucunda durduğunun bi, le farkında değildi.

"Kolay gele.."

Titrediy kız. Gözünü kırpmadan baktı oğ, lana. Uzun boylu, güzeldi. Yeni çıkmaya baş, lıyan bıyıkları daha da güzel gösteriyordu.

"Nereden geldin sen?"

İnce, tatlı bir sesi vardı. Dişleri inci gi, biydi.

"Duvardan atladım"

"Duvardan mı?"

"Duvardan"

Bu şehirde, bu kıza daha yeni görüyordu. Burahı mıydı acaba? Merakını gideremedi.

"Buralı mısın?"

"Buralıyım"

"Kimin kızısın?"

"Keşiş'in"

"Keşişin mi?"

"Keşişin"

Sustular. Mirza, rüyasında gördüğü kız'a bu kıza kıyaslıyordu.

"Tıpkı o".

"Tıpkı.."

Diyordu içinden.

"Tıpkı.."

Yakaladı kızı. Saclarını, yumuşak ellerini

okşadı. Sıcak sıcaktı elleri. Öptü. Şaşırkı kız.

"Yapma!"

"Görürler yapma"

"Git buradan.."

Bağıyor, çığlık atıyordu. Oğlan kaygı, sız, soğuk kanlı. Aldıracağı yok.

"Ne korkuyorsun?"

"Korkacak ne var?"

"Bu korkunun aslı ne?"

Arka arkaya sıraladı soruları. Karşılık vermedi kız.

Mirza;

"Senin adın ne?"

"Kara Sultan"

Kız;

"Ya senin adın?"

"Mirza."

"Mirza mı?"

"Mirza."

Oğlan kızın ellerini okşayarak:
"Bundan sonra senin adın "Aslı" benim adım da "Kerem" olsun" dedi.

"Aslı"

"Kerem"

"Unutalım asıl adlarımızı"

"Unutalım"

Kız, etrafına bakındı.

"Git buradan"

"Görürler bizi"

Gitmiyordu Kerem, gidemiyordu. İçin, den kıza sıktırmak, öpmek arzusu geldi. Bunu anlamıştı kız. O tatlı, insanın kalbine işliyen sesile;

Benim babam ulu, kurnaz bir keşiş

Gül yanaktan çabuk öpte kalk siviş

Buralarda olur mu hiç böyle iş?

Aman Kerem beni rüsva eyleme.

Diye yalvarmağa başladı. Kerem dayanama, dı kızın yalvarmasına. Bıraktı. Kız koşarak uzaklaştı bahçeden. Kerem yapayalnız kala kaldı. Kendi kendine;

"Gitti dedi, gitti.."

"Bir armağan da vermedi"

Oturdu. Başını avuçlarının içine a'dı. Düş, şünmeye başladı. Neden sonra, ayağının ucun, daki mendilli görebildi. Renk renk, işlemeli bir mendil. Biraz önce bu mendil kızın elindeydi. Unutmıştu demek. Aldı mendili. Tozunu silk, ti. Uzun uzun baktı. Kız, kendi işlemiş olma, lıydı bunu. Dürdü, cebine koydu.

Aradan günler geçti. Kerem hastalanmış, yatağa düşmüştü. Ülkenin en ünlü hekimleri Kerem'in hastalığına bir teşhis koyamıyorlardı. Padişah, oğlunun durumuna çok üzülüyordu. Bir sabah, Padişahın camı sıklıdı. Eli işe varmaz olmuştu. Pencerenin önüne oturdu. İçli, dalgın dalgın dışarıyı seyrediyordu. Bir kadın sarayın kapıcısına:

"Girecem içeri"

Diyordu. Kapıcı:

"Olmaz"

"Girecem"

Olmaz"

"Ne işin var?"

"Padişahı göreceğim"

"Kabül etmez seni"

"Eder salın içeri"

Padişah, penceresinden görüyordu bunu.

"Salın gelsin"

Emrini verdi. Saldılar kadını. Padişah;

"Ne istersin?"

Diye sordu.

"Sizi görecektim"

"Söyle derdini"

"Sizin oğlan için"

"Ne olmuş bizim oğlana?"

"Hasta dediler de"

"Evet hasta"

"Ben bileceğim hastalığını"

Tepeden tırnağa baktı padişah. Ülkenin doktorlarının teşhis koyamadığı oğlunun hastalığını bu kadın nasıl bilirdi? Şaşıtı buna.

"Bilecek misin?"

"Bilecem"

"Doktor musun sen?"

"Değilim amma bilecem"

"Alın bu kadını hastanın yanına"

Aldılar kadını içeri. Kerem'in yattığı odanın ortasında bir yatak seriliydi. Mor ipekli yorgan üstünden kaymıştı. Dalgın dalgın uyuyordu. Hareketsizdi. Kadın, Kerem'in saçlarını okşadı.

"Kerem dedi Kerem!"

Silkindi hasta.

"Ne var?"

"Seni götüreceğim"

"Nereye?"

"Kızların bayram yerine"

"Aslı da var mı?"

"Kim Aslı?"

"Keşişin kızı"

"Var.."

Sevindi. Kerem. Aslı sözünü duyunca, telâsla elbiselerini giydi. Kadınla birlikte çıktılar. Saraydakiler hayret etmişlerdi. Kosko, ca ülkenin ünlü doktorlarının ayağa kaldırmadıkları hastayı bu kadın bir dakika içinde nasıl da iyileştirmişti?

Akşama doğru kadınla Kerem saraya döndüler. Padişah heyecanla onları bekliyordu.

"Neymiş hastalığı?"

Diye sordu kadına.

"Hasta değil oğlunuz"

"Nasıl olur?"

"Aşık"

"Kime?"

"Keşişin kızı Ashya"

"Ashya mı?"

"Evet Ashya"

Derin bir nefes aldı padişah. Kadına altın ihsan etti. Seyinçle ayrıldı kadın saraydan. Vakit geçirmeden çağırttı keşişi. Kızını oğluna istedi. Keşiş ellerini ova ova;

"Verdim kızımı"

"Biraz müddet istiyorum"

Dedi.

"Kaç ay?"

"Beş, altı ay yeter."

"Ne yapacaksın bu zamanı?"

"Düğün hazırlığı göreceğim"

"Olur"

Dedi padişah.

"Olur"

Yalandı keşişin dediği, yalan. Kızını veremeyen istemiyordu. Beş altı ayda hazırlığını görecekti, ülkeyi terkedecekti. Evine varınca eşyalarını sardı sarmaladı, bir gün kimseye haber vermeden kaçıp gitti.

Kerem'e Ashya'nın olmadığı, ülke zindan oldu. Arkadaşı Sofu'yu, kır atını, dert ortağı sazını alarak o da Ashya'nı aramağa çıktı. Ülke ülke, diyar diyar dolaşmaya başladı. Düştü volları Kerem. İğrem büğrem, tozlu topraklı volları. Kâh bir vudum su vermeyen servi boylu, tombul kızlara:

Sakın incinmevin nazlı bacılar

Kenardan geçeyim vol sizin olsun.

Yüreğimde çoktur dertler acılar

DEĞİRMENCİK KÖYLÜ TOPUZ VE KASTAMONU

Yazan: SADİ YAVER ATAMAN

Çevrük Köprüye indiğimizde, salaş kahvesinin peykesinde, eskiden tanıdığım Değirmencik köyünden "Topuz,, Mehmet Yükselin oturduğunu gördüm. Vaktiyle yazdığım (Kahramanlık Anıları) başlıklı yazımda adı geçen bu gün görmüş kahraman Türk köylüsü, ne rastladığım için çok sevinmiştim. Artık iyice yaşlanmış, o eski "Topuz,, luk kalmamıştı. Lâf lâfi, lâf da tabakaları açtı. Biz o akşam Kastamonuda vereceğimiz konseri bile unutmuş gibiydik, Topuz yine savaş hâtıralarından birini, o hoş esprileri ile süsleyerek an

Ağular içeyim bal sizin olsun.

Kâhi da, havada uçan turnaya:

Turnam gider Aktaş

Karlı dağlar aş aşı

Hem kavme hem kardeş

Turna yare selâm söyle

Diye Türkü ata ata, yolu Kayseri'ye düştü. Arkadaşı Sofu ile şehrin sokaklarında melûl melûl, mahsun mahsun dolaşmaya başladılar. Köşeyi dönünce irkildiler. Yüksek bir saraydan:

"Aldırdık"

"Gitti!"

Çıgıllıkları geliyordu. Kerem;

"Sofu kardeş"

Dedi.

"Kardeş"

"Ne var Kerem?"

"Bu çıgık ne ola ki?"

"Bilmem"

Durdular. Biraz sonra evden bir ölünün çıktığını gördüler. Salın üstüne konulmuştu. Cenaze töreninde bulunanların hepsi de zengin kişilerdi. Kerem, bir ölünün çıktığı konağa, bir de salın üstüne baktı. Birisinin yanına yaklaşıp;

"Kimdir ölen?"

Diye sordu.

"Aslı" dedi. Kerem:

"Aslı mı" dedi. Gözlerinden yaşlar boğan.

Ben dünyada şu üç şeyden korkarım:

Bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm.

Türküsünü mırıldanıyordu.

latıyordu:

"Allah kimseyi tilkiye yidümesin. Yidüreceğine temelli arslana yidüsün. Bozantıdan, Halep şehrine dediler. Şamınan Halebin arasında bir Dürzü memleketi varmış, her bir adamı işte bunun gibi iki oluye Keşkor Katırı gibi (bunun gibi diye işaret ettiği şoförümüzü, Keşkor diye eskiden kervanın önünde giden süslü katıra denirmiş). Biz onların yanında gıcık (Ufak tefek) galıyoz. Onlar yol, da deve gibi gidiyo, biz böyle böyle gidiyoz. Çimendüfere bindüdüler, iki adımda bi, bacasından gara duman çıkarıye. Anda bunda bi yokuşa galince de Lüngulun Eşeği gibi duruyeye. O Dürzü magulesi biri goötünden dayanıye, biri oönünden çimendüferin. Böyle böyle 18 gün deyince Halebe, oradan da Medineye varduk. Doruklardan (tepelere) bize bir ataş bir ataş, Cehennem Dağından Arap veriyeye ataş bize. Orada bize galla (karılar) gibi poğ (başörtüsü) geydördüler. Egel deyolla, kız saçı gibi saçakları adamın omuzunu dövüye, onu da sardıla başımıza, bizi Arap gılığına soktular. Emme eyi olmuş, Güneş adamın ense köktüne oturdu mu Vallah demeyin Güneş bekmezi gibi alı dışına vuruyeye, Harin beygir gibi çökeriyeye adamı. Bizi iki arkadaş Harinden eskerlere su goötürmeye ayırdılar. Suyu deveyile daşıyoz. Ortalık yanıyo mu yanıye, her yandan bir ataş bir ataş. Çok geçmeden bizim deve vuruldu. Arkadaşım Aliye baktım, bodur bir çalının dibinde gulaklarını gısmış yatıye, ne oldu diye seslendi.

— Bizim deve vuruldu dedim, Sadık Zeybeyi gibi gafasını galdumasayımış.

Baktım ileride bir deve ölüsü daha gördüm. Aliye: Ulan Ali dedim, şu devenin işkenbesinden, bir taraftan bir tarafa gürşün geçiyö mu bi deneyelim hele. Ali benden yalabuk çıktı, tüfek gümlüyince bi de baktuk, devenin garından bi arap çıkmaz mı? Ulan arap, senin burda ne işin var, dedük. Dil bil, düğü yok, boyuna "dahilek" deyüp duruyeye. Bizi goörtünce gorkmuş, deveyi öldürmüş, yarmış garını, girmiş içine, Gece kaçacak donmuş. Uzatmayalım bey arap çöllerinde Veysel' garani gibi dolaşdurdular durdular bizi. So.

munda İngilizce yesir düştük. Girdüğümüz bil-
mem kaçınıcılık süngü muharebesiydi. Benim
hissama altı gâvur, bi de arap düştü. Yedi de
mex oluye. Arap süngüyü yır yimez namludan
duttu. Yanımda Sınoplu Nuri Çavuş vardı,
ben araba süngüyü saplayınca gâvurun biri
de arkamdan süngüsünü bana saplamış, ben
farkında mıyım ya. İkinci süngüyü saplarken,
nur içinde yatsın, sonradan şehit olduya, Nu-
ri Çavuş gâvurun süngüsünü çeldüğü gibi
dehetmiş gâvura, Arabın goynundan Guramı
kerim çıktı, Nâdim oldum efendi emme, gâ-
vurla imbirliği (uyuşmak) edeni, din gardaşı
saymamak gerekdi deyi ferahladım. Böyle
müslümanın gatli caizdir ya. Bu muharebede
Nuri Çavuş şehit düştü, beni de yesir aldılar.
Biz Garadere topçuları deyi ün salmıştık.
Hepimizi her yanı tellerle çevrilmüş gadana
tavlası gibi bir yere godular. Bi gün bizi
meydan yerine topladılar, bi zabıt ortaya çık-
tı:

— İçinizde Garadere topçuları var mı,
diye sordu. Bunlar bizi ne edecek ki diye dü-
şünmeğe vardık. Çünkü, Garadere topçuları
düşmanın üç topunun namlularından güülle
geçmiş ünlü topçulardı. Şöyle iki yanıma
baktım, arkadaşlarla işmarlaştık, Ulan ne
olusa olsun, dedük, sıradan ayrılduk:

Biz varyıyuz dedük.

Zabıt Ermeni Tercümana gendi dilinden
bi şeyler söyledi. O da bize döndü, Güüleş du-
tacaksınız dedi. Kiminle? diye sorduk. Birbi-
rinizinen, dedi. Her birimiz acar deliganlıyu-
duk hani, Gampta bize beygir eti veriyorlar-
dı, bi eyyam haramdu deyi yiyemedük, Emme
sonradan düşündüm, O da ot yiyan hayvan
değil mi? Goyundan, sığırdan ne farkı var
dedim, şöyle bi tadacak oldum, biraz kekrem-
si, ekşice emme, yine et hâni. Adamın garnı-
na et lokması girmezse olmayor efendi. Ben
de beygir etini yimeğe başladım, çabuk ta a-
lıştım, hatta hâlâ haramdu deyi bu eti yime-
yen arkadaşlardan zeytün denesiyinen beygir
etini tremp ettiğim oldu. Uzatmayalım, bey-
gir eti yidükçe acarlaştım, Ensem de kilise
direğine döndü. İngiliz zabıtının içimizden
seçtiği Boyabathı çam gibi biri idi. Garşusu-
na da beni seçti. İkimiz de tercümana yanaş-
tuk: Bizi bir birimize düşümeng, biz din gar-
daşyuz, sizden çıkarın garşımıza, dedük.
Tercüman zabite bişeyler dedi, zabıt gafasını

salladı. Muhafız saflara doğru döndü, bağıra-
rak bişeyler soyledi. Karaarında bi gargaşa-
lık oldu. Sıradan zebena gibi zimzıyah bir
arap ortaya çıktı. Zabıtın yanına doğru gitti,
bişeyler soyledi. Zabıt de tercümana gonuştu
Tercüman benim yanına geldi, işte şu goor,
dügün adamıa güüleşeceksın deyi. Zebena gibi
arap da yanıma gelmişti. Birden ense kö-
küme bi yumruk attı, ulan ne oluye demeğe
galmadı, bi de suratına vurdu. Boyabathı
araya girmese, herif dübek sokusu gibi en-
semde keşkek dögecek hani, Meğersem herif
yumruk döğüşü (Boks) yapmak istermiş.
Bunları gampta birbirleriyle cambazlar gibi
hoplaya hoplaya yumruklarımlarını görerdük.
Şöyle düşündüm, Ulan Topuz dedim, yiğitliğe
leke sürme, gel kabul et şu güüleşi. Zabite
doğru elimi galdudum: Ben bu arabınan gü-
leş dutarın emme, benim de ona bi şartım
var. Bende bildüğüm güüleştten yaparın. O na-
sıl güüleş, dediler.

— Goç güüleştür dedim.

Bu goç güüleşi elinen golunan olmaz bey,
gafayınan olu. Kabul ettiler, ikimiz de yarı
belimize gadar soyunduk. Arabın çalınmış çal-
ımlı meydan yerine bi gelişi var, görme. Aba-
noz gibi parıl parıl yanıye, Goğsünde belkim
bi garış gıl var. Ensesi yeni hamam kuüttüğü
gibi, goğsü darabaya benzeye, hele kolları
hamam tokmağı gibi. Arabtan evvelce yidü-
ğüm yumruklardan sersem olduğum için Al-
laha yalvardım. Yarabbim, sen beni din gar-
daşlarımın garşu, düşman yanında mahcup bi-
rakma. Gurbet ilerde, memleketden irak bu
koşelerde Türk adını kötöleme, sen bana
güvvet ver, dedim. Düdüğü çaldılar, Besmele-
yi çektim, top ağzından güülle çıkar gibi he-
rife salıdudum. Onu demeğe unumuşuyun
bey, bu goç güüleşi çok zarplı bi güüleştü. Ga-
fası kimin sağlamsa o gazanur güüleşi. Bu
güüleşte garşundaki baygun düşünceye kadar
doğüşmek vardır. Her ne halise, etraftan
Kamp zabıtları de, bizimkiler de bakıyorlar.
Arabın hamam tokmağı gibi ensemde güüm-
lettüğü yumruğun acısını bildüğüm için, herif
yanına yanaştumadan, niyetim evvelâ köy-
de keten doğmekten yana alışkun olduğum
gibi, suratının ortasına yallah deyüp zarplı
bir şaplak atmaktı. Emme arap kendini yan
tarafa atınca, o hızınan arabı geçtim, yere
doğru süstüm. Arabın dönüp üstüme çullan-
masına vakit bırakmadan yerden galktım,

Emme arap o hamam tokmağı yumruklarını
gafamda öttümeğe başladı, Zaten sersemledü-
ğüm için arabın yumrukları beynimi döndür-
dü. Goönlümden, ulan Hüseyin dedim, bu he-
rif nasıl olsa seni yiyecek, eyisi mi şunğa şap-
lağı bıraktı, bi goç vuruşu goöster. Geri geri
çıkıttım, Arab beni kaçıye deyi gollarını iki
yanına gartal ganadı gibi açmış üstüme öyle
geliye. Evvelâ nankı (hangi) yana hoplayaca-
ğını hesabettim. Arabın garnı budur deyi bi
gafa vuruşuyunan goömlümdüm. Hesapta yanı-
mamışyın bey, Arap goca elleri ile garnını
basturunca o menşur (meşhur) şaplağı da
ense kööküne verince, iki butüklüm oldu, ben
de boynunun kööküne atlayıp oturdum. Bunu
da evvelden hesabettim emme, Arap fırıl fırıl
dönmeğe ve ense köökünde beni döndürmeğe
başlamasın mı? Herifin depesinde çarkifelek
gibi pırlamamak için goözlerimi yumdum,
emme köötlü etmemişyın, goözüm açık iken
yeri goöğü birbirine garışmış goörüyodum.
Herif beni döndüdü, döndüdü, sonrada pestil
gibi yere çaldı. Goözümü hafiften açtım, her
taraf gararmış, goözümün önüne memleket
geldi, Arkadaşlarım geldi, koöy geldi. Ala bu
zağınun mee demesi bile gulağıma çalındı. Ye-
sir düştüğümüz güün şehit düşen Yüzbaşımı-
nın sesini de duyar gibi oldum: Bize yenilmek
yaraşmaz arslanlarım, ölmeyince yenilmek
yok evlâtlarım. Ah efendi, o güün bi güündü.
Ceketimden yırtığım bez parçasını Yüzbaşı-
mın gol sığan yarasına basduğum zaman, ba-
na: Beni bırak oğlum, memleketi düşün, koö-
yünü, yurdunu bırakupta buralara neden gel-
din. Düşmana goöz açtırmayın, göreyim sizi,
demişti. İşte bu ses bana yeniden can verdi
bey, yedi dev güvveti birden geldi canıma. Bi
daha goözümü açtuğum zaman arabın goög-
sünde oturur buldum gendimi. Birden nasıl
galktuğumu, goca arabın goögsüne nasıl otur-
duğumu bilemeyon gayri. Hırsından uşakla
gibi ağlamışyın. Düşün bi yol bey, Dünyaya
Türk deyi ün salmış bir Milletin evlâdiyuz.
Yenilmek olu mu hiç? Memlekete yenük var.
mak ölümden acı gelir adama. O güünden
sonra bizi çok güüleştüdüler, bize yeniliver-
memizi çok teklif ettiler. Para verürüz dediler,
emme kabul etmedük, hiç yenilmedük Efendi.
Tam altı ay sonra Çanakkaleye geldük. Gu-
mandanımız: Haydi evlatlar, şehitlerinize Fa-
tiha edin, dedi. Çıktuk gemini güvertesine, iş-
te o zaman garnım kööz gibi yandı. Bizim

topları atıvermişler çayırın üzerine. Eskerler
silâhları boyunlarına dakmışlar, Bartın koö-
müşleri gibi, (Kömüş Manda demektir. Bar-
tında Etrafı kuru dallarla çevrilmiş bahçe
enir "Avlağı" larından giremesinler diye Man-
daların boynuna uzunca bir ağaç dalı "Boyun-
duruk" geçirirler. Topuz, bunu telmih etmek-
tedir.) İstanbula geldüğümüz zaman da Koöp-
rü üstünden düşman askerlerinin bando çala-
rak geçtiklerini goörünce, gözlerimden akan
yaşlar bağrımı yaktı."

Tarih Kastamonunun Bizanslılar devrinde
İmparator Kommentüz tarafından kurulduğunu
ve bu gün harabesi bulunan Kastamonu Kale-
sinin de (Katrakommentüs) adını taşıdığını yaz
maktadır. Bizanslılar Kastamonu demişler. Şe-
hir Türklerin eline geçince adı Kastamboğ ol-
muş, daha sonraları Kastamonu şekline dön-
müş.

Kastamonuyu İstila çağlarına ayırmak lâ-
zım gelirse kısaca:

Etiler Çağı, Roma ve Bizans çağı, Daniş-
mendiler çağı, Selçuklular ve Çobanlar çağı,
Çandarlar çağı, İsfendiyar oğulları çağı, ve ni-
hayet Osman oğulları ve temelli Türk Yurdu
olarak özetlemek mümkündür.

Şehrin güney batısında bir tepenin üze-
rinde kurulmuş olan Kalenin çok sağlam yapı-
dığı ve hâlâ burçlarının ve duvarlarının ihti-
şamlı manzarasını muhafaza ettiği görülür.
Kayalık ve sarp bir yerde yapılması, hiç şüp-
hesiz hakimiyet duygusu ve müdafaa kaygu-
sundan ileri gelmiştir. Tepenin suni olarak ya-
pıldığı da rivayet edilmektedir. Bu harabenin
civarında bir türbe vardır, adına Kırk kızlar,
(yahut Kırgızlar) denilmektedir. Sivas halkı
burayı sık sık ziyaret etmiş. Sebebini derin-
liğine araştırmak imkânını bulamadım.

Şehrin batı yönünde içerisi yuvarlak oda-
lar açılmış bir büyük kaya parçası da vardır
ki, buraya oyulmuş kaya deniyor. Kayanın
milâttan evvelki hükümdarlardan birinin me-
zarı olması ihtimaldir. Hiç bir kitabesi yok-
tur. İçinde eskiden beri fakir aileler oturmak-
tadır.

Bütün bunlar tarihi Kastamonu için in-
celenmeğe değer hususlardır. Fakat, bu yazı-
mızın konusunu daha fazla genişleteceği için
gittiğimiz şehirlerin bu vesile ile tarihi du-
rumlarına da kısaca temas etmeği faydalı bu-
luyorum.

İncelemeler:

HALK EDEBİYATINDA VATAN SEVGİSİ

Yazan: Halil ASLANGÜL

Vatan sevgisi, bir milletin üstün meziyetlerindedir. Yurdunu, yuvasını sevmeyen ve gerekirse bu uğurda seve seve canını bile feda etmeyen bir millet ne egemenlik haklarına sahip, ve ne de milletler arası itibara lâyık olur.

Dinimiz de vatan sevgisine, yurt savunmasına üstün bir yer vermiş, uğrunda ölmeyi şehitlik ile taltif etmiştir. Yurdunu, yuvasını böyle üstün bir şekilde seven bir millet gurbe te dayanamaz. Kendi gurbette olsa da gözü, gönülü vatanda olur.

Edebiyatımızda gurbet hasreti vatan sevgisi büyük bir yer alır. Bu yazımızda bunlardan bir kompozisyon yapmak istiyorum:

Dertli şöyle der:

Kişi dur olmayı ister mi vatanından,
Virân olası hanede evlâdu iyal var..

Karacaoğlan:

Vatan tutup bu illerde kalınmaz,
İlleri var bizim ile benzemez,
Güzelleri şarkı söyler çağırır,
Dilleri var bizim dile benzemez.

Bir yiğit düşmesin elin diline,
Söyleyi söyleyi destan ederler,
Nice yavuz olsa yiğidin adı,
Anı gurbe elde mihman ederler.

Karacaoğlan derki namı âlemde,
Kudretten çekilmiş kaşlar kalemde,
Vadem yitip gurbet elde ölende,
Duyar düşmanlarım bayram ederler.

Bir türkü :

Gurbette bülbül öter mi?
Hasret çekmekle biter mi?
Kalk kardeş gidelim silaya doğru.

Güzelleri nazlı nazlı gezinir,
Bahar olur yeşil bağlar bezenir,
Bizim iller başkadır sevdiğim.

Şükri Kaya Polat :

Yeşildir gözümde bütün kâinat,
Başka renkte değil yeşildir at,

Ölürsem garibi iyice anlat,
Mezar taşlarına yaz yeşil yeşil.

Kerem :

Turnam varır isen bizim illere,
Tercanda bir hasta gördüm den vaman,

Turnam yolun bizim köye uğrarsa,
Yavrularım sesinizi duyarsa,
Eğer sevdiceğim beni sorarsa,
O zaman derdimi açın turnalar.

Bu aziz millet yıllarıyla dünyanın her yerinde at oynatmış, cepheden cepheye koşmuş, şanlı zaferlere ulaşmış, bir çok hasret mektupları yazmıştır. İşte bir mektup:

Bir mektup yazdım da gurbet elinden,
Şıpka geçidinden, Şumnu belinden,

Turnalardan, seher yelinden haber soran,
yurt hasreti çeken nice şiirler söylenmiş, mektuplar yazılmıştır. İşte bir örnek:

Bulutlar yol vermez turnama,
Hasretimi çeken nazlı sunama,
Yoğunumu gözleyen garip anama
Gurbetten selâmlar salamadım oy.

Anacığım yol üstüne çıkarsa
Ak saçların tel tel edip yolarsa,
Hani benim oğlum diye sorarsa,
Ağlatman anamı yolda den varın.

Kerem :

Aşıp aşıp karlı dağlar gelirsin,
Eğlen turnam eğlen haber sorayım,
Bizim ilden ne haberler bilirsin?
Eğlen turnam eğlen haber sorayım.

Mehmet Çakırtaş :

Ağam el sözüne uyacak mısın?
Gurbete gidip de doycak mısın?
Gitme ağam gitme kal benim ile,
Ardından ağlamaz el benim ile.

ARAŞTIRMALARI

2903

Emrah :

Gönül gurbet ele gitme,
Ya gelinir ya gelinmez,
Zalim gurbet elin kahri,
Ya çekilir ya çekilmez
Gel gülüm gel geley geley gel.

Her milletin memleketi kendine göre bir özellik taşır. Fakat bizim yurdumuzun her yerinde bin özellik ve binbir güzellik taşır. Her dikenli çalısı bir gül bahçesi, her taşı bir tarih parçasıdır. Onun her karış toprağında bir şey hit yatıyor, her pınarından abuhayat akıyor, her çiçeğinde miski anber kokuyor. İşte yurdun bir parçası olan Çiçek Dağı:

Çiçek Dağı bir âlemi yakıyor,
Erişmiş baharı güllü kokuyor,
Sağ yanında çifte pınar akıyor,
Arka yanında bir koca göl çiçek dağı,

Böyle nice mor sümbüllü dağlarımız, nice cennet gibi bağlarımız, nice abuhayat gibi sularımız, göllerimiz var. Böyle yurda hasret çekilmez mi?

Behçet Kemal Çağlar:

Kız gibi ceylanların, ceylan gibi kızların,
Ötmez olmuş kuşların, ötüp duran sazların,
Ve sözün kısacası, bizlerin diyarı hey!

İnsan yurdundan, yuvasından az çok uzak kaldığı zaman yurt hasretini daha derinden duyar. Büyük şair Abdülhak Hâmid bir süre İngilterede kalmıştı. Çanların (tan tan) eden sesleri büyük şairde (vatan vatan) sözünü hatırlatmıştır. Dilimizde yer eden (bülbülü altın kafese kuysalar yine sila vatan der) sözü meşhurdur.

Atalarımız uzun süren savaşlara katılmışlar, saçsakal ağartmışlarsa da annelerimiz de namuslarına tuz kondurmamışlar, iffetlerini zedelememişlerdir. Böyle bir smzün duyulması bile vatan hasretini zehirlemeye kâfi gelmiştir. İşte bir şiir:

Duydum seni yad ile söylenmişsin,
Eylen gayri yarân ile eş ile,
Silada bir gurbet te birdir bana.

Lâleler, nerközler şen papatyalar,
Kırların oyalı çiçekli bahar,
Gurbettir gönüllü habseden duvar.

Bize gelen KİTAPLAR

● ŞAKİR SABRİ YENER: "İncili Pınar". Gaziantep'in yakın geçmişinden hatıralar. Gaziantep Kültür Derneği, Kitap ve Buroşür Yayınları, Sayı: 33. Hazırlıyan Hulusi Yetkin. 20x14 boyunda, 236 sayfa, 6 Lira.

● SELİM KURNAZ: "Konularına Göre Seçme Türk Atasözleri". Emek Yayınları. 16x12 boyunda, 78 sayfa, 150 kuruş.

● SABAHATTİN KUDRET AKSAL: "Bir Sabah Uyanmak". Şiirler. Varlık Büyük Cep Kitapları: 216. 17x12 boyunda, 96 sayfa, 2 Lira.

● BURHAN TOPRAK: "Din ve Sanat". Varlık Büyük Cep Kitapları: 213. 17x12 boyunda, 112 sayfa, 2 lira.

● BERTRAND RUSSELL — AVNİ YA. KALIOĞLU: "Bilimden Beklediğimiz". Varlık Faydalı Kitaplar: 22. 17x12 boyunda, 232 sayfa, 5 Lira.

● RABİNDRANATH TAGORE — TOM. RİS TAMER: "Şekerden Bebek". Masal. Varlık Çocuk Klâsikleri: 34. 17x12 boyunda, 56 sayfa, 1 Lira.

● MİSAK BALAMUTOĞLU: "Jan Jak Balamutoğlu". İçinde Uzunçarşılı, Dânişmend, Teptdelenli, Konyalı, Hınçer, Gönç, Toros, Kaynaradağ, Coşar, Omay, Nalbandoğlu ve Arar'ın da Jak hakkında birer yazısı vardır. 20x14 boyunda, 24 sayfa. Para ile satılmaz.

● MUSTAFA SALMAN: "Korku Arayan Yiğit". Masal. Özyürek Yayınevi Güzel Masallar Serisi. 20 X 13 boyunda, 32 sayfa, 50 kuruş.

● MUSTAFA SALMAN: "Soytarının Oyunu". Masal. Özyürek Yayınevi, Güzel Masallar Serisi. 20 X 13 boyunda, 32 sayfa, 50 kuruş.

● MUSTAFA SALMAN: "Yolunan Kazılar". İki masal. Özyürek Yayınevi, Güzel Masallar Serisi. 20 X 13 boyunda, 32 sayfa 50 kuruş.

● MUSTAFA SALMAN: Avcıbaşının Oğlu". Masal. Özyürek Yayınevi Güzel Masallar Serisi. 20 X 13 boyunda, 32 sayfa, 50 kuruş.

YVES REGNIER'NİN YUNUS EMRE ÇEVİRİSİ

Yazan: Nurullah BERK

Uygarlıklar, ırk ve din özelliklerinin, toplum geleneklerinin t r n d r. Kültürler bundan ötürü ister istemez bölgelere ayrılır. Bir dünya uygarlığı, bir dünya kültürü vardır ama o uygarlık ve kültürü, belli bir maddeyi elle tutulur hale getiren zerrelere birleşmesi, ne benzetebiliriz. Bir memleket, dünya kültürü r  blokuna kattığı zerrelere zenginliği nispetinde uygardır.

Bu önemli sorun geçenlerde bir Unesco toplantısında söz konusu olmuştu. Türkiye, denilmişti, yerli özellikten, yerli kıymetlikten sıyrılmış kaç büyük adamını dünyaya sunabilir? Kaç büyük adamı dünya kültürü,  manizma erevesi içine girebilir? Varsa kimlerdir? Fatih'in, Kanun'un, Sinan'ın, Evliya elebi'nin, Yunus Emre'nin adları anıldı. Ve Yunus'un dünya kültürüne katabileceğimiz Türkle r n başında geldiği fikrinde birleşti.

Yunus Emre'yi B rhan Toprak 1933 de yeni Türk aydınlarına tanıtmışti. O yıl yayımladığı divan, daha sonra birkaç baskı gördükten başka, Yunus, değişik yazar ve d ş n rlere konu oldu. Şimdi Yunus bizim uygarlığın sınırlarını aşıp dünya kültürüne bir adım atmış g r nt yor. "La Nouvelle Revue Française" in geçen yıl sonu sayılarından birinde Fransız yazarı Yves Regnier, bir incelemeyle Yunus Emre'nin onyedii Őiirini Batı aydınlarına sunuyor. Batı aydınları diyor, çünkü "La Nouvelle Revue Française" apında, öneminde bir derginin ağdaş düşüncedeki rolü dünya çapında!

Yves Regnier, memleketine d nmezden önce, uzun yıllar Türkiyede yaşadı, kültürü, müze yakınlık gösterdi, edebiyatımızı inceledi. Kendisini tanımadık ama, söylendiğine göre aramızda bulunduğu süre içinde dilimizi öğrenmiş değildi. B rhan Toprak'la kurduğu dostluk birlikte çalışmanın bu Fransız aydınını Yunus Emreyle ilgilenebilir g t rd ği mey danda. "La Nouvelle Revue Française" deki çevirilerin sonunda bunların B rhan Toprak'ca gözden geçirildiği yazılı. Aydınımıza bu çeviride düşen payın çekişmesi bize düşmedi. inden Yves Regnier'nin yazısından s z aalm.

"Yunus Emre, diyor yazar, bir Türk sair

ridir. Osmanlı İmparatorluğu  ncesi dilinin pürüzsüzlüğü, kesinliği bakımından has bir Türk sairidir. Ondan daha sairi de olamaz. Yunus Emre'nin hayatından bilinen Şey yok Nerede doğdu? Nerede  ld ? Hangi ağda yaşadı? Ama, bilgin olmadığım için bunların bence hiç önemi yok. Hem Yunus, g r nt re göre, eserinden, maddi varlığını silmeye gayretli görünmüyor mu? Bu tutumu çölde deve ile kaçan ve kovalayıcılarına izini belli etme m k için devesinin ayak izlerini kum üstün, den silen kervancının kine eş değil mi? Yunus bin kere, bin Şekilde kendi kendinden kurtulmaya çalıştı".

Yves Regnier, özetini sunduğumuz bu güzel başlangıçtan sonra Yunus Emre'nin mezarlarından s z acıyor. Nerde asıl mezarı? Bunun da önemi yok diyor. Yunus Emre her yerde, demek istiyor. Regnier, evirilerin her birini Yunus'un Anadolu'daki mezarlarına ithaf ediyor. "Yunus Emre, diyor, kalbimde yaşar, onun eşsiz arabuluculuğu Şu an kalemime önderlik ediyor. Ve ıssız, vahşi yaylaları, dar geçitleri, bulutların çevrelediği yüksek dağları, Őel leriyle, Anadoluyu d ş nt yor."

Regnier'nin sunduğu çeviriler arasında "Son Ucu", "Yetmiş iki Millete", "İncil ile Kur'anı", "Ne oldu?", "Gözüm seni görmek için" Şiirleri de var. evirilerle asılları karşılaştırılınca hep aynı sonuç karşımıza çıkıyor: Şiir denilen bambaşka dili çevirmenin g t ,  ği. Boyuna rumuzlar, semboller, "Metaphore" larla oynayan Şiir denilen bu civanın, kök dilinden bir başkasına aktarılmak için nereşinden tutulsa kayar bir özelliği var. Bu böyle olmakla beraber Yunus'un bu Fransızca çevirisinde, sarp dilin güzelliği kayboluyorsa d g nce pırlantısından bir Şey kaybetmiyor. Konunun uzmanı olmadığımızdan belki sadece bize öyle ge'di.

Zaten,  ns z nde, Yves Regnier'nin asıl önem verdiği y n Yunus'un düşüncesi değil mi? Bu gereği gibi belli edildiğinde belki Őiirlerin biçimi ikinci plana geçebiliyor. Yani Yunus'un felsefesi ve metafiziğinin sonsuzluğu, na kıyasla Őiirlerinin "plastik" diyebileceğimiz biçimi belki bir derece önemsiz kalabilir.

U KUZU İLE KURT

Derleyen: Faik AKIN

(Derleme Tarihi: 1919, derlendiği yer: İzmir)

Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur saman içinde u kuzu varmış. Uu de toplanıp ayrı ayrı yerlere gitmeyi sözleşmişler. Her biri bir yol tutmuş. En büyüğü yolda giderken bir samancıya rastlamış. Ona: Samancı amca, kuzum amca! ne olur bana biraz saman verde bir damcık yapıp barınayım, demiş. Adamcağız buna lüzumu kadar zaman vermiş. Evinin yapıp yerleşmiş. Akşam olmuş. Tak tak tak kapı.. kim o, kimsin. A kapıyı, bir Şey söyliyeceğim.. Amam, sen kurtsun, beni yersin. Pekey, ama, ben sana gösteririm.  f demiş püf demiş, samandan evi yıkıp kuzuyu hap demiş hop demiş yemiş yutmuş.

Ortancaya gelince: O da yolda bir otuya rastlamış. Aman otu, kuzum otu, ne olur bana biraz ot versene, bir kulubecik yapıp başımı sokayım. O da ona ihtiyaı kadar ot vermiş. Ottan evini yapıp kurmuş. Kurt aşama gelmiş, tak tak, tak kapı.. Kim o! Benim ben, a kapıyı, bir Şey söyliyeceğim..

yor, hiç değilse eviride.

B rhan Toprak, divanın 1933 baskısında Yunus'un bu özelliği üstünde önem'e duruyor zaten. "Yunus Emreyi keşfetmezden evvel Türk edebiyatının havasında bunalıyordum, diyor. Saz sairleri lüzumundan fazla yeknesak idi. Divan edebiyatı klişelerle dolu. Ovsaya Yunus bana, doğduğumdan beri hiç kimsenin hitap etmediği tarzda samimi ve icten hitap etti." Yanılmıyorsak bütün kollariyle Doğu sanatında öz ve biçimi bağdaştıran eserler pek azdır. Massignon'un da isaret ettiği İşlam metafiziği, insanın sanat eserinde ön plana alınmasını engelliyen d ş n mlerle dolu. Bu bakımdan sanat eseri ister istemez biçimci, üstelik "plastik" olmaktan fazla  silemedi. Bezemeci karakterde biçimci oluyordur. Bunun savısız örneklerini edebiyatımızda görebiliriz. Rucun de, Osmanlıca'nın ağdal d linden  z T rkce'nin biimciliğine sanmış değil miyiz.

Yunus, artık bilinen bir dünya ve ahret g rdişini, sınırsız bir metafiziği her Şiirinde seriyor. Ne dünya islerinde, ne ahret problemlerinde biçimciliği — d ş n s bakımından

Amam, sen kurtsun, beni yersin.. Pekey ama, Şimdi görürsün.. Of demiş, pof demiş evi yıkmış, hap hap demiş, ortancayı da yemiş yutmuş.

Gelelim en k uğ ne: O da yolda giderken bir tuğlacıya rastlamış.. Aman tuğlacı, canım tuğlacı! bana biraz tuğla ver, ne olur evciğimi yapıp sığınayım, demiş. Tuğlacı da vermiş. Sağlam bir eve sahip olan küçük kuzu: Artık kurt değil murt gelse korkmam, demiş Neyse akşam olmuş, kurt gelmiş. Tak tak kapı.. Kim o!. Benim ben.. a, bak ne söyliyeceğim. Amam da açmam, sen kurtsun, beni yersin, demiş.. Pekey ama bakalım, ben Şimdi gösteririm sana. Of demiş pof demiş amma evciği yıkamamış. Kurnaz kuzucuk, ocağa ateş doldurmuş. Kurda: Ee kurt kardeş! evim kapım açılmaz; ancak bacadan girebilirsin. Gelde biraz laf atar, konuşuruz, demiş. Kurt bacadan girer, girer ama ateşe düşer düşmez yanıp can verir..

Derler ya düşünmeden konuşma, işe başlama.. İki düşün, bir yap.

biçimciliği — var. O herşeyden önce insan. Bu bakımdan düşünür olarak bütün Doğu geleneklerine karşıttır. Dil alanında başka deyim bu'lamıyor, ressam ve heykeltıraşı costuracak "plastik" olgunluğu yanında d ş n s n n sonsuzluğu, sınırsızlığı her Őiirini bir öz ve biçim sentezi haline getiriyor.

Yves Regnier evirilerini B rhan Toprak'la borclu olduğumuzdan s phemiz yok. Ama Regnier gibi bir aydının bugün Fransız edebiyatında ünlü olan bir yazarın Yunus üstüne böyle önem'e eğlişi de kültürümüz için b vl k bir kazandı. Anonim sanatın, milletlerarası kültür b t nliği'nin harareti taraflarının aksine sanatın bölge ve kut'a özellikleriyle dolu olmasına önem veriyoruz. Makinelesmiş bir uygarlık içinde, zaman ve mek n anlavis  lct lerinin atak bulak olduğu bir çağda sanatın, d ş n s n genel k nolara doğu gittiği mey danda. Kut'a özellikleri gitgide siliniyor. Yves Regnier'in isaretlediği gibi  zbeğiz Türk sairi olan Yunus Emre'nin dünya düşüncesine b vle rahatlıkla katılabilmesi bizim için ne b yl k bir mutluluk.

Derlemeler :

SORGUN KÖYÜ İLENÇ VE ÖVMELERİ

Şimdi, bu yazımızda da folklor bakımından zengin olan köyümün, ilenç ve övmelerini sunuyorum.

Sorgun'un kadınları söyler bu ilençleri. (İlençleri genel olarak kadınlar yapar. Erkeklerin ilendiği azdır).

İLENÇLER

- 1 — Ağzına ....
- 2 — Ağzına, yorağına..
- 3 — Ağzının orta yerine işediğim
- 4 — Beylehe çıkasica
- 5 — Boyu devrilesice
- 6 — Ciğerinden vurulasica
- 7 — Canavarlar (kurt) yiyesice
- 8 — Dilini eşşek arısı sokasica
- 9 — Domuzun eniği (yavru)
- 10 — Domuz ölümüyle ölesice
- 11 — Dömbeğe dönesice
- 12 — Dört kıcı göve (kökyüzüne) gelesice
- 12 — Dört kıcı göve (gökyüzüne) gelesice
- 14 — Etine gurt düşesice
- 15 — Evine baykuş düneyesice
- 16 — Evine köpek gunnasın
- 17 — Genç arkası yere gelesice (ölesice anlamı.)
- 18 — Gözleri kör olasica
- 19 — Gavur ölümüyle ölesice
- 20 — Gavur elinde galasica
- 21 — Gız orosbu.
- 22 — Geberesice
- 23 — Gittiğin yoldan gelme
- 24 — Gözleri kör olasica

Derleyen: İsmail GENÇTÜRK

- 25 — Göbeğinden vurulasica
- 26 — İki yakası bi araya gelmiyesice.
- 27 — Kör kurşunlarda gidesice.
- 28 — Kefene giresice.
- 29 — Kapına gara kilit dakılsın.
- 30 — Kanlı gömleğin gelsin.
- 31 — Kara tahtaya çıkasica
- 32 — Ocağın sönsün.
- 33 — Sürüm sürüm sürünesice
- 34 — Sol böğründen vurulasica
- 35 — Şişe galasica
- 36 — Tahtaya çıkasica
- 37 — Tepene çit çit (çift) yıldırımlar düşsün.
- 38 — Veran (viran) galasica.

ÖVMELER

- 1 — Davul önünde gidesice.
- 2 — Nurda yatasica.
- 3 — Cennete gidesice
- 4 — Güveyi olasica.
- 5 — Gelin olasica.
- 6 — Muradına eresice.
- 7 — Zengin olasica
- 8 — Cuma gün ölesice.
- 9 — Düşmanın gözli kör olasica
- 10 — Allah ömür veresice.
- 11 — Ölmiyesice.
- 12 — Yidiği bal olasica.
- 13 — Hacı olasica
- 14 — Karanlık gün görmiyesice.
- 15 — Yiğit olasica.
- 16 — At üstünde gezesice.

Yıllık aboneli: 10,
altı aylık aboneli: 5
liradır.
Yurd dışı senelik abone:
3\$, 1£

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Basılmıyan yazılar
istenince geri gönderilir
Dizgi ve Baskı: Seri-İş
Matbaacılık Ortaklığı
Ankara Cad. 107 İstanbul

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden: Mes'ul Müdür: İ. HİNÇER

Sekreter: BORA HİNÇER

ADRES: Posta Kutusu: 46, Aksaray — İstanbul

TÜRK FOLKLOR (— HALKBİLGİSİ)

DERNEĞİ'nin YAYIN ORGANIDIR.

REKLAMLAR İÇİN EN İYİ VASITA
GAZETE VE DERGİLERDİR

GAZETE VE DERGİLER İÇİN DE
EN GÜVENİLİR ARACI

Yeni Açılan Erzurum ve Diyarbakır Şubelerile

BASIN İLAN KURUMU'DUR

GENEL MÜDÜRLÜK : İSTANBUL, Türk Ocağı Cad. No. 1 Kat 3;
Telefon: 22 43 84 - 22 43 85

ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ : İSTANBUL, Türk Ocağı Cad. No. 1 Kat 3;

ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ : ANKARA, Ulus İşhanı "E" Bloku Kat 2
No. 41 Telefon : 10 58 17 — 10 57 87

ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ : İZMİR, İkinci Kordon Mimar Kemalettin
Cad. Küçük Kardiçali Han, Telefon, 23911

TELGRAF : BASINKURUMU

ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ : ADANA, Abidinpaşa Cad. Remo İşhanı No. 46

ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ : BURSA, İnönü Cad. Aysanhan No. 20,
Telefon : 2552

ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ : DİYARBAKIR, İnönü Caddesi İşmenhan
Kat 2 No. 22

ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ : ESKİŞEHİR, Porsuk İşhanı Kat 2 No. 1;

ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ : ERZURUM, Belediye Binasında.

ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ : KONYA, İstanbul Cad. Yusufpaşa Sokak Ter-
zioğlu Pasajı No. 1

ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ : ZONGULDAK, Amele Birliği Pasajı No.
15- 16 Telefon : 2038